

Altres procediments

Procediments especials en l'ordre penal

Teresa Armenta Deu

PID_00236634

Temps de lectura i comprensió: **5 hores**

Índex

Introducció	5
Objectius	6
1. El procediment per al judici sobre delictes lleus	7
1.1. La incorporació del principi d'oportunitat	7
1.2. Parts. Les especialitats de l'assistència lletrada. Absència de l'imputat	8
1.3. Presència del Ministeri Fiscal i delictes majoritàriament a instàncies de part	9
1.4. Tramitació: diverses vies procedimentals	9
1.5. Citacions i assenyalaments	11
1.6. Vista, sentència i execució	12
1.7. Recursos	12
2. Procediments especials (I)	13
2.1. El procediment per a l'enjudiciament ràpid: línies generals de la reforma de 2002	13
2.2. Naturalesa jurídica	13
2.3. Àmbit objectiu d'aplicació del procediment per a l'enjudiciament ràpid	13
2.4. Mesures i facultats reconegudes a la policia: la imprescindible complementarietat de l'increment de mitjans. La coordinació entre la policia i el jutjat de guàrdia	15
2.5. Desenvolupament del procediment	16
2.5.1. Actuacions de la policia	16
2.5.2. Diligències urgents davant el jutjat de guàrdia	17
2.5.3. Fi de la instrucció. Període intermedi o judici d'acusació. Règim legal de l'exercici de l'acció penal	18
2.5.4. Preparació del judici oral: exercici de l'acusació; règim legal de l'exercici de l'acusació; escrit de defensa i citació per a la vista	20
2.5.5. Judici oral	21
2.5.6. La sentència i la seva impugnació	22
2.5.7. La conformitat en l'enjudiciament ràpid	22
2.6. El reconeixement de fets com a via per a aplicar la reducció d'un terç en la pena en el procediment abreujat i la conversió en enjudiciament ràpid	25
3. Procediment per acceptació de decret	27

4. Procediments especials (II)	31
4.1. El procediment davant el tribunal del jurat	31
4.1.1. Composició i funcions del tribunal del jurat	31
4.1.2. Estatut jurídic dels jurats i procediment de designació	31
4.1.3. Competència del tribunal del jurat	32
4.1.4. Àmbit territorial	33
4.2. El procediment de menors	39
4.2.1. Àmbit d'aplicació i característiques generals de l'enjudiciament de menors	39
4.2.2. Procediment	40
5. Procediments especials (III)	45
5.1. Procediment penal contra diputat o senador en Corts	45
5.2. Procediment contra jutges, magistrats i fiscals	45
5.2.1. Competència	46
5.2.2. Iniciació	46
5.2.3. Suspensió del jutge o magistrat	46
5.3. Procediment per delictes d'injúries i calúmnies contra particulars	46
5.4. Procediment per delictes comesos per mitjà de la impremta, el gravat o qualsevol altre mitjà mecànic de publicació	48
5.5. El procediment d' <i>habeas corpus</i>	49
5.5.1. Competència (article 2 LOHC)	50
5.5.2. Legitimació activa (article 3 LOHC)	50
5.5.3. Procediment	50
5.6. Procediments en matèria de delictes comesos per persona integrada o relacionada amb bandes armades o individus terroristes o rebels	51
5.7. Especialitats processals en els estats d'excepció i setge	52
5.8. Processos supranacionals: la Cort Penal Internacional	52
Resum	57
Activitats	59
Exercicis d'autoavaluació	59
Solucionari	60
Abreviatures	61
Glossari	62
Bibliografia	63

Introducció

Una vegada s'ha estudiat la dinàmica del procés penal, prestant atenció diferenciada al procés ordinari per delictes greus i al procediment abreujat (sense deixar de banda, quan era necessari, el procés per a l'enjudiciament ràpid per a determinats delictes) es considera adequat un repàs, necessàriament resumit, dels principals processos especials que hi ha en l'ordenament jurídic espanyol.

En aquest mòdul s'analitzen els processos penals especials: els anomenats **judicis ràpids**; el recentment incorporat "**procediment per al judici sobre delictes lleus**" aprovat en la reforma del Codi penal de 2015 i que substitueix l'antic judici de faltes; el **procediment per acceptació de decret**; el procediment davant el **tribunal del jurat**; el **procediment penal contra diputats i senadors**; el procediment **contra jutges, magistrats i fiscals**; el procediment per **injúries i calúmnies contra particulars**; el procediment per **delictes comesos per mitjà de la impremta, el gravat o altres mitjans de publicació**; el procediment d'**habeas corpus**, els procediments en **matèria terrorista i bandes armades**; el **procés de menors**, i el procediment davant la **Cort Penal Internacional**.

Els procediments especials, com es pot apreciar a partir de la seva simple enumeració, estan concebuts per a l'enjudiciament de determinats delictes, o bé per a l'enjudiciament de determinades persones segons els seus càrrecs (diputats, senadors, jutges i magistrats, etc.), o bé de les seves condicions personals (menors). El criteri ordinari d'atribució de la competència, i especialment el de la determinació del procediment (la gravetat de la pena), cedeix, en aquests casos, a favor d'altres criteris.

Com es veurà al llarg del mòdul, en alguns casos es pot parlar de veritables procediments especials, i en altres casos es tracta només d'adequacions o especialitats processals o procedimentals respecte dels processos ordinaris.

Amb l'estudi d'aquest mòdul es preveu d'analitzar el dret processal penal vigent.

Val la pena insistir, una vegada més en la necessitat, per tal d'assolir una visió panoràmica completa de la matèria, de consultar constantment els textos legislatius i de completar l'estudi amb algun dels manuals a l'ús. Per descomptat, els temes més complexos o, perquè no, apassionants, es poden ampliar a partir de la consulta de la jurisprudència i de la bibliografia especialitzada assenyalada en cadascun dels mòduls.

Objectius

En aquest present mòdul es poden distingir dos grans grups d'objectius:

1. D'una banda, i en relació amb el procediment abreujat, els anomenats *judicis ràpids*, i el procediment per al judici sobre delictes lleus,
 - Conèixer l'àmbit d'aplicació d'aquests processos i la seva dinàmica.
 - Familiaritzar-se amb els principals problemes de caràcter processal que es poden suscitar en l'aplicació pràctica de la nova legislació.
 - Comprendre els avantatges i els inconvenients d'una justícia amb vocació "acceleradora".
2. En relació amb la resta de processos especials i especialitats procedimentals enumerats a la introducció, l'objectiu principal és donar a conèixer a l'estudiant la seva existència i els seus aspectes més rellevants o característics. No es pretén, en aquest sentit, que l'estudiant adquireixi un coneixement profund d'aquests temes, però sí que en disposi d'un coneixement elemental.
3. Finalment, quant a la Cort Penal Internacional s'examina un Tribunal supranacional de gran importància per a vetllar perquè no queden impunes delictes d'extrema importància, que malgrat això, mai no serien perseguits on van ser comesos. Una opció diferent de l'anomenada *justícia universal*.

1. El procediment per al judici sobre delictes lleus

La reforma de 2015 del Codi penal suposa la derogació completa del Llibre III del Codi penal i desapareix la infracció constitutiva de falta. Això no significa, però, que les conductes es deixin de perseguir, sinó que unes passen a constituir subtipus atenuats (com la majoria de les faltes contra les persones), unes altres es reconduïxen a la via jurisdiccional civil (com l'homicidi i les lesions imprudents) i d'altres sí que desapareixen (com les faltes d'abandonament per quedar subsumides en delictes d'omissió: persona amb discapacitat necessitada d'especial protecció o la denegació d'assistència a persones desvalgudes d'edat avançada); les infraccions contra el patrimoni suposa la incorporació de nous tipus atenuats i les infraccions de l'art. 630 i 631.1 es remeten a sancions administratives o delictes si van causar danys, així com les faltes contra l'ordre públic.

Davant del reajustament necessari i per evitar problemes de transitorietat, el propi Codi penal inclou normes per adaptar la vigent LECrim als nous delictes lleus, i mantenir als jutjats d'instrucció i de violència de gènere la competència per al coneixement d'aquests delictes (exposició de motius, text aprovat pel senat).

La nova regulació aprofita per incorporar una reforma més important, com ara la incorporació d'una nova modalitat del principi d'oportunitat, que consisteix en la facultat que es concedeix al jutge d'instrucció de sobreseure la persecució quan concorrin determinades circumstàncies fixades en la pròpia llei.

D'altra banda, perviuen dues vies d'enjudiciament: una a través de l'enjudiciament ràpid al jutjat de guàrdia i una altra mitjançant "enjudiciament ordinari". Així com la tercera via d'accés al procediment per al judici sobre delictes lleus, per mitjà de l'art. 789.2.1 *in fine* LECrim, que remet al modificat 963 LECrim.

Les especialitats de l'assistència lletrada i l'absència de l'imputat s'enforteixen en l'excepcionalitat i el sistema de citacions s'obre als nous mètodes de citació electrònica, per la qual cosa es requereix en el moment de la citació si disposen d'una adreça de correu electrònic i un número de telèfon als quals seran remeses les comunicacions i notificacions que s'hagin de fer.

1.1. La incorporació del principi d'oportunitat

La reforma del Codi penal, que incorpora una regulació provisional, però plenament vigent, del procediment per al judici de delictes menys lleus, s'ha aprofitat com a primer banc de proves d'una altra eventualment de més abast que acolliria en el nostre ordenament processal el principi d'oportunitat en una

de les seves modalitats més pròpies, la que concedeix discrecionalitat per sobreure les actuacions des del moment inicial, no per l'absència de fet delictiu, sinó perquè la concurrència d'una sèrie de motius previstos legalment fa entendre que no hi ha interès públic rellevant per perseguir-lo.

Aquesta modalitat es preveu per a tots els delictes lleus que constitueixen l'àmbit objectiu d'aplicació d'aquest procediment, sempre que, a més, ho sol·liciti el Ministeri Fiscal a la vista de les circumstàncies següents: a) el delicte lleu denunciat sigui poc greu ala vista de la naturalesa del fet, les seves circumstàncies i les personals de l'autor, i b) no hi hagi l'esmentat interès públic en la persecució, que en el cas dels delictes patrimonials s'infereix d'haver-se reparat el dany i que no hi hagi denúncia del perjudicat. Si no es tracta d'aquest tipus de delictes lleus, la llei no especifica una pauta sobre l'existència de l'interès públic, i s'ha d'acudir als que s'indica a l'apartat *a*) (art. 963.1; 964.2.a) i 965.1.1, tots de la LECrim.

En tots els supòsits, la resolució sobre el sobreseïment s'haurà de notificar a les persones ofeses pel delicte, així com la suspensió del procés (art. 963.1.if i 964.1.a.if).

1.2. Parts. Les especialitats de l'assistència lletrada. Absència de l'imputat

La celeritat i simplicitat que s'atorga al procediment per al judici per delictes lleus segueix la línia ja continguda en la legislació anterior en matèria d'assistència lletrada i absència de l'imputat. En aquest sentit:

En tots els casos en què calgui celebrar el judici en el jutjat de guàrdia (962.1 i 964 LECrim), la policia judicial citarà immediatament els ofesos i perjudicats, el denunciant, el denunciat i els testimonis, i els advertirà que el judici es podrà fer de forma immediata en el jutjat de guàrdia, i informará els ofesos i perjudicats dels seus drets en els termes dels articles 109, 110 i 967, és a dir, que poden ser assistits per advocats si ho desitgen i que hauran d'acudir amb els mitjans de prova de què intentin valer-se. A la citació de l'imputat s'acompanyarà còpia de la querella o de la denuncia que s'hagi presentat (art. 976.1 LECrim, reforma CP).

Idèntica prescripció sobre la possible assistència amb advocat s'aplica al procediment per al judici per delictes lleus (art. 976.1 LECrim, reforma CP).

Quant a l'absència del denunciat, la llei deixa ben clar que cal celebrar el judici en la seva absència; encara més, la policia judicial advertirà, com hem vist, d'aquesta possibilitat, tant en el cas del procediment que doni lloc al judici de forma immediata en el jutjat de guàrdia (art. 962.1, 963.1.2 i 964, tots de la LECrim) com en el procediment que segueix la tramitació ordinària (art. 971 LECrim).

La clau a aquest efecte són les citacions, que si no s'han practicat correctament implicarien la nul·litat per clara indefensió. D'aquí, les múltiples referències a les citacions que s'efectuaran al MF, tret que el delictes fos perseguible només a instàncies de part, al querellant o denunciant, si n'hi hagués, al denunciat i als testimonis i perits perquè puguin donar raó dels fets. En les citacions s'advertirà de la ja esmentada possibilitat de celebrar el judici en absència i que han de comparèixer amb els mitjans de prova (art. 964.3 LECrim). A més, s'informarà succintament al denunciat dels fets en què consisteix la denúncia i que hi pot assistir amb lletrat, informació que ha de constar per escrit (art. 962.2 LECrim). Prescripció que es reitera, amb caràcter general, per a totes les modalitats en el reformat, reafirmant que en la citació segons el parer de l'imputat hi ha d'anar una còpia de la querella o de la denúncia presentada (art. 967.1 LECrim).

1.3. Presència del Ministeri Fiscal i delictes majoritàriament a instàncies de part

En principi es parteix de l'assistència del Ministeri Fiscal al procediment per al judici per delictes lleus, com ja es prescrivia en la reforma de l'art. 969.2 LECrim, és a dir, sempre que se'l citi. Ara bé, amb l'excepció que sigui així quan el FGE imparteixi instruccions per deixar assistir en atenció a l'interès públic, quan la persecució del delictes lleu exigeixi la denúncia de l'ofès i perjudicat, valent la declaració del denunciant sobre els fets en el judici com a acusació, encara que no els qualifiqui ni els assenyali pena, s'afegeixen l'última reforma que quedarà eximit també d'emetre els informes precisos per sol·licitar el sobreseïment, a tenor del que prescriuen els arts. 963.1 i 964.2 (art. 969.2), tots de la LECrim.

D'altra banda, l'opció legislativa és convertir majoritàriament els delictes lleus en delictes perseguibles únicament a instàncies de part, amb l'excepció expressa del nou delictes d'assetjament o els delictes de lesions i maltractament d'obra en l'àmbit de la violència de gènere.

1.4. Tramitació: diverses vies procedimentals

Com se sap, el procediment per al judici per delictes lleus manca de la fase d'instrucció, la qual cosa no impedeix que es puguin dur a terme determinades diligències preparatòries com ara recaptar informes del metge forense o perit taxador, si cal.

Independentment de la pràctica d'aquestes diligències, el procediment es desenvolupa en realitat per mitjà de dues tramitacions a les quals s'accedeix, però, per diverses vies.

1) Enjudiciament ràpid en el propi jutjat de guàrdia (art. 962.1, 963, 964 i 789.2.1if, tots de la LECrim), i

2) Enjudiciament ordinari, quan no és possible celebrar immediatament el judici en el jutjat de guàrdia (art. 965 LECrim).

1) L'Enjudiciament ràpid en el jutjat de guàrdia es fa per tres vies:

a) Quan la policia tingui notícia d'un fet que presenta caràcter de delictes lleus de lesions o maltractament d'obra, de furt flagrant, d'amenaques, de coaccions o d'injúries, l'enjudiciament de les quals correspongui al jutjat d'instrucció al qual s'ha de lliurar l'atestat o a un altre del mateix partit judicial.

La policia citarà a ofesos, perjudicats, denunciants, denunciats i testimonis davant el jutjat de guàrdia, i els advertirà que la seva incompareixença no impedirà la celebració del judici i que han de comparèixer amb els mitjans de prova. Se'ls sol·licitarà també el sistema de citació anteriorment esmentat (arts. 962.1.I i II LECrim).

Per a la simplicitat procedimental, les citacions es faran al Ministeri Fiscal, tret que el delictes lleus fos només perseguible a instàncies de part, al querellant o denunciants, si n'hi hagués, al denunciats i als testimonis i perits que puguin donar raons dels fets, advertint-los de les conseqüències de no comparèixer davant el jutjat de guàrdia i informar-los de la celebració del judici en absència, així com de la necessitat de comparèixer amb els mitjans de defensa. I al denunciats, dels fets en què consisteix la denúncia i de la possibilitat d'assistir amb un lletrat, per escrit (art. 962.2 i 964.3 LECrim).

Un cop rebut l'atestat i rebutjat el sobreseïment, s'acordarà la immediata celebració de judici en el cas que les persones hagin comparegut o si no ho han fet, si es considera innecessària la seva presència, tenint en compte si ha de resultar impossible la pràctica d'algun mitjà de prova imprescindible (art. 963.1.2 LECrim). Per celebrar immediatament el judici cal que l'assumpte correspongui al jutjat de guàrdia segons les normes de competència i repartiment (art. 963.2 LECrim).

b) També procedeix l'enjudiciament ràpid davant el jutge de guàrdia en els supòsits no previstos en l'art. 962, quan la policia judicial tingui notícia d'un fet que presenta els caràcters de delictes lleus, formarà un atestat que remetrà immediatament al jutjat de guàrdia, on constaran les diligències practicades, l'oferiment d'accions i la designació de correu electrònic i número de telèfon per a les notificacions i comunicacions; i si no hi són, el domicili que designin.

Un cop rebut l'atestat, o quan el procediment s'hagi iniciat directament davant l'òrgan judicial, i rebutjada la possibilitat de sobreseïment per criteris d'oportunitat, s'acordarà la celebració de judici de forma immediata, si un cop identificat el denunciats fos possible citar totes les persones que hagin de ser convocades perquè compareguin mentre duri el servei de guàrdia, no resulta

impossible la pràctica d'algun mitjà de prova imprescindible i l'assumpte correspon al jutjat de guàrdia en virtut de les normes de competència i repartiment.

c) La tercera via d'accés és per remissió a enjudiciament ràpid, quan en el procediment abreujat el jutge de guàrdia consideri com a delictes lleus el fet que hagués donat lloc a la formació de diligències prèvies (art. 798.2.1 i 963, tots dos de la LECrim).

2) L'enjudiciament "ordinari" (no en el jutjat de guàrdia) es produeix quan aquell no resulti possible. Davant d'aquesta circumstància es produeixen dues variants, segons si el jutge estima que la competència per a l'enjudiciament correspon al propi jutjat d'instrucció o bé a un altre jutjat.

a) Si la competència correspon al propi jutjat d'instrucció, i rebutjat el sobreseïment en atenció als repetits criteris d'oportunitat, el Lletat de l'Administració de Justícia assenyalarà la celebració del judici i les citacions procedents per al dia hàbil més proper possible dins dels predeterminats a aquesta finalitat, sempre abans dels set dies (art. 965.1.1 LECrim).

b) Quan la competència correspongui a un altre jutjat, el Lletat de l'Administració de Justícia li remetrà l'actuat perquè assenyali el judici i les citacions per al dia hàbil més proper i sempre abans dels set dies (art. 965.1.2 LECrim). Les citacions es faran al MF, querellant o denunciant, denunciat, testimonis i perits que puguin donar raó dels fets; per fer-ho, se sol·licitarà a cadascun en la seva primera compareixença l'adreça de correu electrònic, un número de telèfon o, si no n'hi ha, un domicili per remetre-les (art. 966 LECrim).

1.5. Citacions i assenyalaments

En totes les citacions al denunciant, a l'ofès o perjudicat i a l'imputat per a la celebració del judici, se'ls informarà que poden ser assistits per advocat si així ho desitgen i que hauran d'acudir al judici amb els mitjans de prova de què intentin valer-se. A la citació de l'imputat s'acompanyarà la còpia de la querella o de la denúncia que s'hagi presentat.

Les citacions advertiran de la possibilitat de celebració del judici en absència, així com, si es tracta del denunciat, dels fets en què consisteix la denúncia.

Destaca la imposició d'una multa de 200 a 2.000 euros davant la incompareixença de testimonis i perits (art. 967.2 LECrim).

Per accelerar les citacions, tant la policia com el Lletat de l'Administració de Justícia, segons el moment processal de què es tracti, si disposen d'una adreça de correu electrònic i un número de telèfon s'hi remetran les comunicacions i notificacions que s'hagin de fer. Si no n'hi ha, designaran un domicili.

1.6. Vista, sentència i execució

D'acord amb el que preveu l'article 969 LECrim, el judici és públic i comprèn les actuacions següents: lectura de la denúncia o querella; examen dels testimonis convocats; admissió de prova; pràctica de prova de parts acusadores; audiència de l'acusat; pràctica de prova de la defensa, i conclusions.

La sentència es pot dictar en el mateix acte del judici, fins i tot oralment, o havent transcorregut tres dies. En aquesta, si el jutge ha qualificat la falta o ha imposat la pena, haurà d'expressar en la sentència si ha pres en consideració els elements de judici imposats pel precepte corresponent del Codi penal¹.

⁽¹⁾Article 973 LECrim.

La sentència es notificarà als ofesos i perjudicats pel delictes lleu encara que no s'hagin mostrat part en el procediment. En la notificació s'hi farà constar els recursos procedents contra la resolució comunicada, així com el termini per presentar-los i l'òrgan judicial davant del qual s'hagin d'interposar (art. 973.2 LECrim).

L'execució es porta a efecte immediatament si cap de les parts no apel·la o si ha transcorregut el termini d'impugnació sense recórrer². La liquidació de la responsabilitat civil, si no s'efectua en la mateixa sentència, es farà d'acord amb el que disposen els articles 984 LECrim i el que disposa la LEC³.

⁽²⁾Article 974 LECrim.

⁽³⁾Article 974.2 LECrim.

1.7. Recursos

Contra la resolució hi pot haver recurs d'apel·lació en un termini de cinc dies⁴.

⁽⁴⁾Article 976 LECrim.

Contra la sentència de segona instància no hi pot haver cap recurs⁵.

⁽⁵⁾Article 977 LECrim.

2. Procediments especials (I)

2.1. El procediment per a l'enjudiciament ràpid: línies generals de la reforma de 2002

L'Exposició de motius de la Llei 38/2002, de 24 d'octubre, de "reforma parcial de la Llei d'enjudiciament criminal sobre procediment per a l'enjudiciament ràpid i immediat de determinats delictes i faltes, i de modificació del procediment abreujat" assenyala que raons d'urgència han obligat a emprendre aquesta reforma parcial amb anterioritat a una altra que havia de comprendre tota la llei processal penal.

Es busca, en definitiva, accelerar la resposta penal salvaguardant les garanties essencials i establint els mecanismes compensatoris necessaris.

L'objectiu final és propiciar un títol executiu, en cas de falta de resposta del deutor, acomplint una tutela més ràpida i efectiva.

2.2. Naturalesa jurídica

L'Exposició de motius de la Llei 38/2002 es refereix reiteradament a aquest com un procediment especial. No es tracta, en efecte, d'un tipus de procediment al qual s'hi hagi d'anar a parar en virtut del criteri ordinari de la gravetat de la pena assignada en abstracte al fet objecte d'enjudiciament (com succeeix amb el procediment ordinari per delictes greus, amb el procediment abreujat i amb el judici sobre delictes lleus).

L'especialitat del procediment, a més del seu singular i limitat àmbit d'aplicació, també es pot fundar en altres elements:

- Les ampliadess i específiques funcions de la policia judicial.
- La configuració especial del judici d'acusació i dels recursos en aquesta fase del procediment.
- El fet que hi ha un cas específic de conformitat únicament per a aquest procediment.

2.3. Àmbit objectiu d'aplicació del procediment per a l'enjudiciament ràpid

La delimitació de l'àmbit objectiu d'aplicació d'aquest procediment, segons s'acaba d'exposar, es fa a partir de criteris heterogenis:

- D'una banda, s'ha d'apreciar una "facilitat instructora", que es pot xifrar d'acord amb tres paràmetres:
 - Que es tracti de delictes flagrants.
 - Que es tracti de delictes que han posat secularment de manifest aquesta facilitat.
 - Que, tractant-se de qualsevol delicte, la repetida facilitat es presenti en el cas concret.
- D'altra banda, s'ha de tractar de delictes "menys greus", és a dir, de delictes castigats amb pena privativa de llibertat que no excedeixi de cinc anys o altres penes qualssevol, tant si són úniques, com conjuntes o alternatives, la durada de les quals no excedeixi de deu anys, o amb pena de multa, sigui quina sigui la seva quantitat.

L'article 795 LECrim estableix que és procedent substanciar aquest procediment especial sempre que el procés s'incoï en virtut d'atestat policial i que la policia judicial hagi detingut una persona i l'hagi posat a la disposició del jutjat de guàrdia o que, fins i tot sense detenir-la, l'hagi citat per a comparèixer davant el jutjat de guàrdia per tenir la qualitat de denunciador en l'atestat policial, si, a més, concorre alguna de les circumstàncies següents:

1) Que es tracti d'un delicte flagrant, d'acord amb la definició que inclou el propi precepte.

Definició de delicte flagrant

Delicte que s'estigués cometent o s'acabés de cometre quan el delinqüent sigui sorprès; estenent-se aquesta circumstància, no solament al moment d'estar cometent l'acció delictiva sinó al detingut o perseguit immediatament després, si la persecució durés o no se suspengués mentre el delinqüent no es posi fora de l'abast; i delinqüent sorprès immediatament després amb efectes, instruments o vestigis que permetin de presumir la seva participació.

2) Que es tracti d'algun dels delictes següents: furts, robatoris, furt i robatori d'ús de vehicles, delictes contra la seguretat del trànsit, delictes de danys referits a l'article 263 del Codi penal, delictes contra la salut pública previstos en l'article 368, incís segon, del Codi penal, delictes flagrants relatius a la propietat intel·lectual i industrial previstos en els articles 270, 273, 274 i 275 del Codi penal⁶. A aquests s'hi afegeixen les lesions, coaccions, amenaces o violència física o psíquica habitual, comesos contra les persones a les quals es refereix en l'article 173.2 CP.

⁶Article 795.1.2n. LECrim.

3) Fets punibles la instrucció dels quals sigui presumiblement senzilla.

4) En aquest grup, sempre limitat a delictes perseguits amb penes privatives de llibertat de fins a cinc anys o d'una altra naturalesa fins a deu, o de multa, cal incorporar un **supòsit addicional d'aplicació** d'aquest enjudiciament ràpid: l'introduït per l'article 779.1.5a. LECrim. En el marc d'un procediment abreu-

jat, si l'imputat, en la primera compareixença judicial o en qualsevol moment de la instrucció, assistit del seu advocat, reconeix els fets i aquests són constitutius de delictes castigats amb pena no superior als cinc anys de presó o de multa, el procediment abreujat es transformarà en procediment per a l'enjudiciament ràpid mitjançant l'obertura de les "diligències urgents" corresponents.

La delimitació de l'àmbit objectiu d'aplicació d'aquest procediment per a l'enjudiciament ràpid exclou expressament dos supòsits que si s'haguessin de tramitar resultaria incompatible amb l'objectiu d'immediatesa que es persegueix:

1) Els delictes conexas amb un altre o altres delictes no compresos en l'apartat anterior⁷.

(7) Article 795.2 LECrim.

2) Aquells procediments en què s'acordi el secret de les actuacions⁸.

(8) Article 795.3 LECrim.

2.4. Mesures i facultats reconegudes a la policia: la imprescindible complementarietat de l'increment de mitjans. La coordinació entre la policia i el jutjat de guàrdia

La participació –protagonisme gairebé– de la policia judicial es valora des d'un inici com quelcom consubstancial a l'efectivitat del procediment, encara que, en rigor, les actuacions portades a terme de manera prèvia per la policia encara no formen part del procés penal. La rellevància de les actuacions prèvies de la policia ha conduït que s'afegeixin a les previsions generals dels articles 770 i 771 LECrim sobre actuació de la policia judicial (en seu de procediment abreujat) una sèrie de **comeses específiques de la policia judicial en l'enjudiciament ràpid**⁹, i que es detallen tot fent l'anàlisi del procediment.

(9) Article 796 LECrim.

Molt més rellevant que especular sobre la naturalesa d'aquestes "actuacions de la policia judicial" és l'efectivitat de les mesures, sense les quals el procés es convertirà irremediablement en un procés abreujat¹⁰. Aquesta eficàcia depèn d'una bona **coordinació entre la policia judicial i el jutjat de guàrdia**.

(10) Article 798.2.2a. LECrim.

D'aquí ve la rellevància de les dues normes dictades a iniciativa del Consell General del Poder Judicial en desenvolupament del mandat contingut en l'article 796.2 de la LECrim. Es tracta de l'Acord reglamentari 2/2003, de 26 de febrer, del Ple del CGPJ, dels aspectes accessoris de les actuacions judicials, pel que fa al servei de guàrdia; i la Instrucció 3/2003, de 9 d'abril, sobre normes de repartiment penals i registre informàtic de violència domèstica, del Ple del CGPJ. I d'altra banda, la previsió legal d'acord amb la qual, si la urgència així ho requereix, les citacions policials puguin efectuar-se verbalment, sense perjudici de la seva posterior documentació¹¹.

(11) Article 796.3 LECrim.

Lectura recomanada

Sobre la coordinació entre la policia judicial i els jutjats de guàrdia, vegeu l'Acord reglamentari 2/2002, de 26 de febrer, del Ple del CGPJ, pel qual es modifica el Reglament 5/1995, de 7 de juny, de les actuacions judicials, en tot allò relatiu als serveis de guàrdia.

2.5. Desenvolupament del procediment

El pes de la novetat del procediment recau sobre:

- a) La fase preprocessal, que correspon a les actuacions de la policia judicial.
- b) Les dues primeres fases processals que es desenvolupen davant el jutge de guàrdia: les "diligències urgents" i la preparació del judici oral –fase intermèdia o judici d'acusació. En el judici oral, i també en l'apel·lació eventual, les singularitats són menors i se centren essencialment en l'escurçament d'alguns terminis.

2.5.1. Actuacions de la policia

L'article 796 LECrim conté un elenc de les activitats que ha de portar a terme la Policia Judicial per a "preparar" la substanciació d'aquest procediment especial. La Policia judicial està obligada a portar-les a terme si considera que està davant un delicte que reuneix els requisits enumerats en l'article 795 LECrim. De l'èxit d'aquestes actuacions depèn en bona mesura la possibilitat que es pugui seguir la tramitació d'aquest procediment d'enjudiciament ràpid.

Si comparem el citat article 796 LECrim i els seus homònims en el procediment abreujat¹², que són d'aplicació supletòria¹³, les especialitats se centren justament en què es disposa el necessari per a arribar als objectius ja mencionats. Així, la Policia Judicial haurà de portar a terme el següent:

- Requerir la presència del forense de guàrdia, quan a més de prestar auxilis a l'ofès, es necessiti un informe pericial.
- Informar l'imputat del seu dret a comparèixer assistit d'advocat i, si la persona manifesta expressament la seva negativa, recaptar del Col·legi d'advocats la designació d'un lletrat d'ofici.
- Citar per a comparèixer davant el jutjat de guàrdia, el denunciat, els testimonis i els asseguradors de l'article 117 CP, si consta la seva identitat. En aquests casos la policia ha d'advertir sobre les conseqüències de no comparèixer en el jutjat de guàrdia, que consisteix en la imposició d'una multa de 200 a 5.000 euros, si es tracta de la primera crida; i de ser perseguit pel delicte d'obstrucció a la justícia, si és la segona crida.
- Remetre a l'Institut de Toxicologia o al Laboratori Territorial de Drogues les substàncies confiscades per a la seva remissió al jutjat de guàrdia abans del dia que s'ha citat a les persones anteriorment esmentades. Si no és possible la remissió en aquesta data, es faculta la policia per a dur a terme l'anàlisi, sense perjudici del control judicial (s'entén posterior) i –tot i que

⁽¹²⁾Article 770 a 773 LECrim.

⁽¹³⁾Article 795.4 LECrim.

la norma no ho assenyali expressament– sempre que el tipus d’anàlisi així ho permeti.

- Instar al personal sanitari que practiqui l’anàlisi en el cas de la prova d’alcoholèmia perquè envii el resultat al jutjat de guàrdia abans de la data de la citació¹⁴.
- Sol·licitar la presència de perit davant el jutjat de guàrdia, i emetre –fins i tot oralment– l’informe sobre aquell objecte que no pugui ser remès i del qual es necessiti taxació.

⁽¹⁴⁾Article 796.1.7è. LECrim.

Entre les especialitats d’aquesta fase preprocessal cal assenyalar l’excepció de compareixença i citació de les forces i cossos de seguretat que van intervenir en l’atestat davant del jutge de guàrdia, llevat que s’estimi imprescindible i es motivi en la resolució corresponent¹⁵.

⁽¹⁵⁾Articles 796.1.4t. i 797.1.8è. LECrim.

2.5.2. Diligències urgents davant el jutjat de guàrdia

En sentit propi, el procés comença quan el Jutge de guàrdia, rebut l’atestat policial, dicta interlocutòria manant la incoació de "diligències urgents": se substanciarà aleshores una instrucció molt breu davant el propi jutge de guàrdia, la finalitat del qual és decidir amb la rapidesa més gran possible –a causa de la senzillesa de l’assumpte– si es donen les condicions o no per a una prompta celebració del judici oral.

Amb vista a aconseguir que la instrucció pugui concloure davant el jutjat de guàrdia i se celebri també la fase intermèdia o judici d’acusació, és essencial, abans de res, l’èxit de les activitats dutes a terme o encarregades (en molts casos) per la policia judicial. Es necessita, a més, que l’òrgan jurisdiccional, amb la participació activa del ministeri fiscal i de les parts acusadores restants, si n’hi hagués, entenguin, primer, que la instrucció es pot donar efectivament per acabada i, segon, que es pot sol·licitar l’obertura del judici oral i exercitar l’acció penal. Aquest és el conjunt d’actuacions que es comprenen en els articles 797 ("diligències urgents davant el jutjat de guàrdia") i 800 ("De la preparació del judici oral").

A aquests efectes, el conjunt d’aquestes diligències s’encaminen a completar, abans de res, aquelles que va fer o va encomanar la policia en virtut de l’article 796 LECrim (recaptar antecedents penals; informes pericials; examen del metge forense i taxació de béns).

Així mateix, serà contingut d’aquesta fase inicial prendre declaració al detingut o al denunciat que ha comparegut citat per la policia, als testimonis igualment citats; a reiterar l’oferiment d’accions i desenvolupar determinades dili-

⁽¹⁶⁾Article 797.1.9a. LECrim.

gències com el reconeixement en roda, a citar a qui consideri necessari, i també ordenar la pràctica de qualsevol diligència que es pugui portar a terme en el termini de la guàrdia¹⁶.

Per garantir l'exercici del dret de defensa, a més a més de l'habilitació legal de l'advocat designat per la defensa per a totes les actuacions que es facin al jutjat de guàrdia, el jutge, una vegada incoades les diligències urgents, ha de disposar que se li traslladi una de còpia de l'atestat i de totes les actuacions s'hagin fet al jutjat de guàrdia¹⁷.

(17) 797.3.II LECrim.

Finalment, potser amb rellevància singular en aquest procediment, es preveu la celebració de prova anticipada, en la pròpia guàrdia, si naturalment concurren els requisits necessaris a aquest efecte¹⁸.

(18) Article 797.2 LECrim.

En el supòsit que la competència correspongui al jutjat de violència sobre la dona, les diligències assenyalades anteriorment hauran de ser practicades durant les hores d'audiència. La policia judicial haurà de realitzar les citacions a què es refereix l'article 796, davant del jutjat de violència sobre la dona, el dia hàbil més pròxim, entre aquells que es fixin reglamentàriament. No obstant això, el detingut, si n'hi hagués, haurà de ser posat a disposició del jutjat d'instrucció de guàrdia, als únics efectes de regularitzar-ne la situació personal, quan no sigui possible la presentació davant del jutjat de violència sobre la dona que resulti competent. Per a la realització de les citacions esmentades, la Policia Judicial fixarà el dia i l'hora de la compareixença coordinadament amb el jutjat de violència sobre la dona¹⁹.

(19) Article 797 bis LECrim.

2.5.3. Fi de la instrucció. Període intermedi o judici d'acusació. Règim legal de l'exercici de l'acció penal

La fi de la instrucció suposa una resolució del jutge de guàrdia en aquest sentit. A aquest efecte, el jutge escoltarà les parts que han comparegut i al ministeri fiscal sobre la resolució que ha de dictar i sobre l'adopció de mesures cautelars que aquests instin²⁰. Seguidament dictarà una resolució de les tres possibles:

(20) Article 798.1 LECrim.

a) Resolució oral, considerant que ja n'hi ha prou amb les diligències practicades i ordenant la continuació del procediment pels tràmits de l'enjudiciament ràpid²¹.

(21) Article 798.2.1r. LECrim.

b) Interlocutòria (per tant, no oral) que remet les actuacions als tribunals de menors, a la jurisdicció militar o ordenant la incoació de judici sobre delictes lleus, si es donen els supòsits de l'article 779.1 LECrim; o sobreseïment, lliure o provisional de la causa, d'acord amb què el fet es consideri no constitutiu de delictes o bé que es consideri que no hi ha autor conegut.

c) Resolució que ordena la substanciació del procés per les vies del procediment abreujat, si considera les diligències practicades insuficients per a donar per conllosa la instrucció. En aquest cas, la Llei li exigeix explicació del per què de la falta de suficiència de les diligències²².

(22) Article 798.2.2n. LECrim.

La resolució en virtut de la qual s'ordena continuar per les vies del procediment per a l'enjudiciament ràpid no es pot recórrer²³ –a diferència del que en un cas semblant ocorre en el procediment abreujat. Així, doncs, en aquest procés no hi pot haver recurs ni contra la resolució que resol seguir la seva tramitació, ni contra la que obre el judici oral.

(23) Article 798.2.1r. LECrim.

La interlocutòria que remet al judici sobre delictes lleus, al procediment de menors o s'inhibeix a favor de la jurisdicció militar es pronunciarà sobre l'adopció de mesures cautelars enfront de l'imputat i el responsable civil, si escau. Aquesta resolució sí que és susceptible dels recursos de reforma i apel·lació²⁴.

(24) Article 798.2.1r. LECrim.

Si el jutge dicta resolució oral de continuació del procediment pel tràmit d'enjudiciament ràpid caldrà que, en el mateix acte, els acusadors es pronuncin sobre la ratificació o modificació de les mesures cautelars²⁵.

(25) Article 800.1 LECrim.

Finalment, si procedís, s'ordenarà la devolució d'objectes intervinguts que van ser presentats amb l'atestat policial en el jutjat²⁶.

(26) Article 798.4 LECrim.

Continuació del procediment pels tràmits de l'enjudiciament ràpid. Judici d'acusació: sobreseïment o obertura del judici oral

Si s'ha estimat procedent l'enjudiciament ràpid, el jutge de guàrdia escoltarà "en el mateix acte" el ministeri fiscal i les parts que han comparegut perquè es pronuncin sobre el sobreseïment o l'obertura del judici oral, i també sobre les mesures cautelars.

Sobreseïment

Cal diferenciar, segons si el ministeri fiscal sigui o no l'únic acusador.

a) Si se sol·licita el sobreseïment pel ministeri fiscal i no ha comparegut l'acusador particular, es podrà efectuar l'oferiment d'accions als perjudicats i comunicar la petició al superior jeràrquic del ministeri fiscal, i si ningú acudeix a exercitar l'acció, se sobreseurà el procés, tret que es tracti d'algun dels supòsits de l'article 20.1r., 2n., 3r., 5è. i 6è. CP, en què cal retornar les actuacions per a qualificar, i es continua el judici per a imposar les mesures de seguretat i pronunciar-se sobre l'acció civil. Si se sobreseu, s'haurà de deixar sense efecte les mesures cautelars adoptades.

b) Si es tracta d'una sol·licitud conjunta del ministeri fiscal i de l'acusador particular, el jutge acordarà el sobreseïment, tret que concorrin els supòsits de l'article 20.1r., 2n., 3r., 5è. i 6è. CP, que el conduiran a actuar com s'acaba d'assenyalar en el paràgraf anterior.

Sol·licitud d'obertura del judici oral

Si se sol·licita l'obertura del judici oral, el jutge ho haurà d'acordar amb l'única excepció d'entendre que el fet no és constitutiu de delictes o que no hi ha indicis racionals de criminalitat contra l'acusat²⁷.

⁽²⁷⁾Article 800.1 en relació amb el 783.1.1 LECrim.

Contra la interlocutòria d'obertura del judici oral, com ocorre en el procediment abreujat, es prohibeix expressament el recurs²⁸.

⁽²⁸⁾Article 800.1 *in fine* LECrim.

2.5.4. Preparació del judici oral: exercici de l'acusació; règim legal de l'exercici de l'acusació; escrit de defensa i citació per a la vista

Obert el judici oral, el règim legal de l'article 800.2 LECrim obliga a distingir entre l'existència o no d'acusació particular.

a) Si no hi ha acusació particular, és a dir, si només va exercitar l'acció penal el ministeri fiscal, aquest haurà de presentar el seu escrit d'acusació immediatament, o bé la formularà oralment.

b) Si s'hagués constituït acusador particular que hagi sol·licitat l'obertura del judici oral, s'emplaçarà a aquest i al ministeri fiscal perquè presentin els escrits d'acusació en un termini improrrogable de dos dies.

Règim legal de l'exercici de l'acusació: la falta de presentació de l'escrit d'acusació i les seves conseqüències

El règim que s'atorga a la falta de presentació de l'escrit d'acusació del ministeri fiscal en aquest enjudiciament ràpid és diferent al del procediment abreujat.

En el procediment abreujat, l'absència d'escrit d'acusació determina per exigències de l'acusatori que el procés romanguí suspès fins aleshores.

En canvi, en el si del procediment d'enjudiciament ràpid, l'article 800.5 LECrim preveu determinades conseqüències davant la manca de presentació del citat escrit d'acusació del ministeri fiscal.

Si l'acusació no ha comparegut en la causa, el ministeri fiscal haurà de presentar l'escrit a l'acte, una vegada decretada l'obertura del judici oral, o bé haurà de formular aleshores oralment l'acusació. Si no ho fes així, el jutge podrà oferir accions als ofesos i perjudicats coneguts (amb caràcter facultatiu) i, en tot cas, requerirà immediatament al superior jeràrquic del fiscal perquè, en el

termini de dos dies, presenti l'escrit que procedeixi. Si no ho fes, s'entendrà que el ministeri fiscal no demana l'obertura del judici oral i que considera procedent el sobreseïment lliure.

Si l'acusació hagués comparegut, s'actuarà de la mateixa manera si el ministeri fiscal no presenta el seu escrit dins el termini inicial de dos dies que, en aquests casos, té atribuït a aquest fi.

Escrit de defensa i citació per a la vista

Presentat l'escrit d'acusació, el jutge de guàrdia cita a les parts per a celebrar el judici oral, emplaçant l'acusat i el responsable civil, si escau, perquè presentin escrit de defensa.

L'acusat, a la vista de l'escrit d'acusació pot presentar l'escrit de defensa immediatament o formular-lo oralment. Si no fos així, se li concedirà un termini perquè ho presenti: aquest termini es fixarà pel jutge de guàrdia "amb un màxim de cinc dies", "atenent les circumstàncies" i sense que, en principi, es prevegi la possibilitat de pròrroga.

És el Lletrat de l'Administració de Justícia del jutjat de guàrdia qui farà l'assenyalament per a la celebració de la vista com més aviat millor, en un termini màxim de quinze dies²⁹ i ajustant-se al que estableix l'art. 7.

⁽²⁹⁾Article 800.3 LECrim.

Finalment, es practicaran les citacions proposades pel ministeri fiscal i les altres parts, duent a terme en l'acte, el Lletrat de l'Administració de Justícia, les que siguin possibles, sense perjudici de la decisió que sobre l'admissió de proves adopti l'òrgan enjudiciador³⁰.

⁽³⁰⁾Article 800.3.II en relació amb el 802.1 i alhora remet als articles 786 a 788, tots de la LECrim.

2.5.5. Judici oral

Rebut l'escrit de defensa o preclòs el termini per a la seva presentació, l'article 800.6 i 7 i l'article 802 LECrim remetent al règim legal del procediment abreujat per a celebrar el judici oral³¹ amb alguna especialitat molt concreta: així, en els supòsits que per motiu justificat no es pogués portar a terme el judici oral en el dia que s'hagués assenyalat o no es pogués concloure en un sol acte, el jutge assenyalat el dia més immediat possible per a celebrar-lo o continuar-lo, i s'haurà de celebrar en tot cas en els quinze dies següents, tenint en compte les necessitats de l'agenda programada d'assenyalaments i les altres circumstàncies contingudes en l'article 182.4 de la Llei d'enjudiciament civil i l'article 785 de la LECrim, posant-ho en coneixement dels interessats³².

⁽³¹⁾Article 786 a 788 LECrim.

⁽³²⁾Article 802.2 LECrim.

En el restant s'aplicaran les regles generals de l'abreujat, és a dir:

a) La necessitat d'assistència de l'acusat i el seu lletrat, tret que la pena sol·licitada no excedeixi de dos anys, si és de presó, o de sis, si és d'una altra naturalesa.

b) La celebració d'un torn d'intervencions per a depurar el procediment de possibles obstacles processals o posar de manifest la vulneració d'un dret fonamental³³.

(33) Article 786.2 LECrim.

c) El desenvolupament de la prova d'acord amb el que hi ha disposat en l'article 788.1 LECrim, sense que se suspengui el procés en els casos assenyalats en aquest precepte³⁴.

(34) Article 788.1.VI LECrim.

d) El plantejament de dubtes sobre determinats aspectes dels quals es vulgui desvincular el jutge, d'acord amb el que hi ha disposat en l'article 788.3 LECrim.

2.5.6. La sentència i la seva impugnació

La **sentència** es dictarà en els tres dies següents a la terminació de la vista, i serà d'aplicació el que hi ha disposat en l'article 789 LECrim per al procediment abreuja't. És a dir, quant als límits que marquen la congruència, no podrà imposar pena més greu de la sol·licitada per les acusacions ni condemnar per delictes diferents quan aquest comporti una diversitat de bé jurídic protegit o mutació substancial del fet jutjat; tret que alguna acusació assumís el plantejament exposat pel jutge d'acord amb el que hi ha disposat en l'article 788.3.II LECrim.

Aquí es poden reiterar les consideracions efectuades en l'apartat anterior referent a aquest extrem.

Pel que fa a la **impugnació**, i a semblança del procediment abreuja't, contra la sentència recaiguda en aquest enjudiciament ràpid es pot interposar recurs d'apel·lació. S'afegeix, no obstant això, alguna especialitat: l'article 803 LECrim redueix els terminis i assenjala la tramitació preferent del recurs d'apel·lació en aquest procediment.

2.5.7. La conformitat en l'enjudiciament ràpid

Aquesta forma d'aplicació del principi d'oportunitat constitueix, sens dubte, l'instrument més potentat a l'hora d'accelerar la resolució del procés penal.

Com ja s'ha ressaltat abans, si la reforma de 1988 va representar la incorporació del principi de consens al nostre ordenament processal penal, la de 2002 converteix la conformitat en la mesura per mitjà de la qual es podrà acabar el judici en el mateix jutjat de guàrdia.

La conformitat en la guàrdia

L'article 801 de la LECrim introdueix la possibilitat d'acabar el procés penal en la mateixa guàrdia, per mitja d'una conformitat, que a més s'incentiva amb una reducció de la pena en un terç.

Aquesta autèntica especialitat de la conformitat opera tan sols en l'àmbit de la criminalitat menor, és a dir, delictes castigats amb pena de fins a tres anys de presó o fins a deu anys si es tracta de pena d'una altra naturalesa. A més, se supedita a la concurrència d'una sèrie de pressupòsits i sotmet la seva efectivitat al compliment d'una sèrie de condicions, en alguns casos.

1) Pressupòsits i requisits

Per a aquesta conformitat en la guàrdia no ha d'haver-se constituït acusació particular i el ministeri fiscal ha d'haver sol·licitat l'obertura del judici oral, així com haver presentat en l'acte escrit d'acusació³⁵.

⁽³⁵⁾Article 801 LECrim.

A partir d'aquí, els **pressupòsits**, que s'assenyalen a partir de l'article 801.1.2n. i 3r. i 801.2, tots de la LECrim, són:

- Que els fets objecte d'acusació hagin estat qualificats com a delictes castigats amb pena de fins a tres anys de presó o amb una altra pena de diferent naturalesa, la durada de la qual no excedeixi de deu anys.
- Que tractant-se de pena privativa de llibertat, la pena sol·licitada o la suma de les penes sol·licitades, no superi, reduïda en un terç, els dos anys de presó, encara que la pena imposada resultant sigui inferior al límit mínim previst en el Codi penal³⁶.

⁽³⁶⁾Article 801.2 LECrim.

I juntament amb d'aquests, les **condicions**, en els casos específics que s'assenyalen, figuren en l'article 801.3 de la LECrim:

- a) Que en cas de falta de reserva de l'acció civil, l'acusat es compromet a satisfer les responsabilitats civils que s'hagin originat en el termini prudencial que el jutjat de guàrdia assenyali; i,
- b) La presentació de la certificació, o el compromís de l'acusat d'obtenir l'acreditació corresponent, del centre o servei públic o privat degudament acreditat o homologat, quan l'acusat es trobi deshabituat o sotmès a tractament.

2) Moment i escrit de conformitat

La presència o no d'acusador, a més del ministeri fiscal, determina que la conformitat tingui lloc, o bé amb l'escrit de defensa³⁷, o bé amb l'escrit d'acusació³⁸ que presenti el ministeri fiscal (si és l'únic acusador).

⁽³⁷⁾Article 801.5 LECrim.

⁽³⁸⁾Article 801.1.1r. LECrim.

3) Control de la conformitat pel jutge de guàrdia

Els aspectes que ha de controlar el jutge, a partir de la descripció dels fets acceptada per les parts, són:

- que la qualificació acceptada sigui correcta;
- que la pena sol·licitada sigui procedent; i
- que la conformitat hagi estat prestada lliurement i amb coneixement de les seves conseqüències.

Cal recordar que el control és merament jurídic i no afecta cap valoració fàctica. Per això, d'acord amb la doctrina constitucional, no es pot retreure pèrdua d'imparcialitat en el jutge de guàrdia que coneix inicialment del procés i resol acollint la conformitat.

D'altra banda, si el jutge considerés incorrecta la qualificació a què es refereix la conformitat de l'acusat o entengués que la pena sol·licitada no escau legalment, requerirà la part que va presentar l'escrit d'acusació més greu perquè manifesti si s'hi ratifica o no. Només quan es modifiqui l'escrit en la direcció correcta, el jutge dictarà sentència de conformitat. Altrament haurà d'indicar la celebració del judici oral³⁹.

⁽³⁹⁾Article 787.3 LECrim.

També assenyalarà la celebració del judici oral, si té dubtes sobre la llibertat de l'acusat a l'hora de prestar la conformitat o el coneixement de les conseqüències d'aquell (art. 787.4.II LECrim).

I en consideració a idèntica aplicació subsidiària del règim general, l'acord de conformitat serà susceptible de recurs tan sols quan no s'hagin respectat els requisits o termes de la conformitat (art. 787.7 LECrim).

4) Resolució que acull la conformitat: efectes de l'acord de conformitat

Si es presenten els pressupòsits i requisits, el jutge de guàrdia ha de dictar oralment sentència de conformitat que s'ha de documentar d'acord amb el que preveu a l'art. 789.2 LECrim, i ha d'imposar la pena sol·licitada reduïda en un terç. Si el fiscal i les parts personades expressen la seva decisió de no recórrer, el jutge, en el mateix acte, ha de declarar oralment la fermesa de la sentència⁴⁰.

⁽⁴⁰⁾Art. 801.2 LECrim.

5) Decisió sobre la suspensió o substitució de les penes privatives de llibertat

En tots els casos de pena privativa de llibertat, sempre que es presentin les circumstàncies estudiades en l'epígraf anterior, el jutge s'haurà de pronunciar sobre la suspensió o substitució, d'acord amb el disposat a l'article 81.3 del Codi penal.

Per a apreciar la procedència d'aquestes mesures es té en compte la pena rebaixada com a conseqüència de la conformitat.

El pronunciament sobre la suspensió o substitució, encara que formi part necessària de la sentència en casos de pena privativa de llibertat, no significa que s'hagin d'atorgar els esmentats beneficis. Per a això és necessari que hi concorrin els requisits que s'assenyalen en l'article 81 del Codi penal per a la suspensió i en l'article 88 del Codi penal per a la substitució.

Abans d'acordar la suspensió o la substitució de la pena, el jutge de guàrdia ha d'escoltar les parts i comprovar la concurrència dels requisits exigits en els esmentats articles del Codi penal.

2.6. El reconeixement de fets com a via per a aplicar la reducció d'un terç en la pena en el procediment abreujat i la conversió en enjudiciament ràpid

Segons l'article 779.1.5è. de la LECrim, en el procediment abreujat, i abans de dictar la interlocutòria que sobreseu, transforma o acorda seguir els tràmits de l'esmentat procediment, l'imputat, assistit pel seu advocat, pot reconèixer els fets en presència judicial.

Si els fets s'inclouen entre els de l'article 801 de la LECrim, convocats el ministeri fiscal i la resta de parts acusadores, si escau, poden formular un escrit d'acusació conformat.

L'escrit d'acusació conformat s'haurà de referir al delicte que tingui prevista pena privativa de llibertat de fins a tres anys de presó o que no excedeixi de deu si és d'una altra naturalesa, i tractant-se de pena privativa, que la sol·licitada o la suma de les sol·licitades no superi, reduïda en un terç, els dos anys de presó.

Que hi hagi acusador particular o popular no constitueix cap obstacle, malgrat alguna interpretació del que preveu l'article 801.1.1r. de la LECrim. I no només perquè de fet estigui implícit en el mateix article 779.1.5è. de la LECrim (és obvi que en el procediment abreujat poden haver-se personat), sinó perquè la previsió de l'article 801.1.1r. i 801.5 de la LECrim (que distingeix si hi ha o no un altre acusador personat) no constitueix com s'ha dit abans un pressupòsit equiparable als previstos en els números 2n. i 3r. de l'article 801.1 LECrim, sinó una mala redacció legal que pretén diferenciar dos casos atenent als escrits on es contindrà la conformitat (d'acusació o de defensa, segons el supòsit).

L'escrit d'acusació, d'acord amb l'article 800.2.I i l'article 802.1 que remet al 787, tots de la LECrim, pot derivar en una sentència de conformitat, sempre que el jutge d'instrucció valori la conformitat com a conscientment i lliurement prestada i la qualificació jurídica i pena sol·licitades com a correctes.

Assolida la conformitat, el jutge "incoarà diligències urgents" i ordenarà la continuació de les actuacions pels tràmits previstos en els articles 800 i 801 de la LECrim. Aquesta incoació s'ha d'interpretar simplement com posar fi a les diligències prèvies, per a continuar pels tràmits previstos per a l'enjudiciament ràpid. De fet, finalitzada la compareixença de les parts amb la formulació de l'escrit d'acusació a què doni la seva conformitat l'acusat, resta tan sols el control judicial referit en l'article 787.2 de la LECrim i que es dicti sentència de conformitat. La sentència de conformitat, per imperatiu de l'article 801.2 de la LECrim, haurà d'imposar la pena sol·licitada reduïda en un terç, i, si fos privativa de llibertat, declarar-ne la suspensió o substitució, si escau.

3. Procediment per acceptació de decret

El procediment per acceptació de decret es concep en l'exposició de motius com un procediment especial en el qual, complerts uns pressupostos objectius i subjectius, el ministeri fiscal formula una proposta sancionadora que, acceptada per l'encausat assistit del seu advocat, posa fi anticipat al procés penal.

El seu objectiu s'incardina en la recerca d'un equilibri entre l'acceleració i la recerca d'una resposta ràpida en el cas de delictes d'escassa gravetat, la sanció dels quals pot quedar en una multa. A més es persegueix que aquest procediment ocupi un lloc en el qual no té lloc l'aplicació de l'enjudiciament ràpid per no concórrer els pressupòsits de l'art. 795 o per aquells altres en què un procediment incoat com a ràpid es transformi en abreujat.

L'instrument bàsic a aquest efecte és elevar al jutge d'instrucció, no la denúncia del fet delictiu, sinó una proposta acordada que incorpora la sol·licitud de la sentència i pena corresponent.

Moment processal

Es pot formular en qualsevol moment després d'iniciar-se les diligències d'investigació per la fiscalia o les diligències prèvies pel jutjat i fins a la finalització de les diligències prèvies, encara que l'investigat no hagi estat cridat a declarar (art. 803 bis a LECrim).

Àmbit objectiu d'aplicació i requisits

S'aplicarà a delictes castigats amb pena de multa, treballs en benefici de la comunitat o amb pena de presó que no excedeixi d'1 any i que pugui ser suspesa de conformitat amb el que disposa l'art. 80 CP, amb o sense privació del dret a conduir vehicles de motor i ciclomotors

Cal tenir present la disposició addicional sisena de la Llei 41/2015, de 5 d'octubre, de modificació de la Llei d'enjudiciament criminal per a l'agilització de la justícia penal i l'enfortiment de les garanties processals que assenyala que, sense perjudici del que s'estableix per als processos especials, els delictes que alternativament o conjuntament estiguin castigats amb una pena lleu i una altra menys greu s'han de substanciar pel procediment abreujat o, si s'escau, pel procediment per a l'enjudiciament ràpid de determinats delictes o pel procediment per acceptació de decret.

A més han de concórrer cumulativament els següents requisits:

1) Que el MF entengui que la pena concreta aplicable és la pena de multa o treballs en benefici de la comunitat i, si s'escau, la pena de privació del dret a conduir vehicles de motor i ciclomotors; i

2) Que no estigui personada acusació popular o particular en la causa (art. 803 bis a LECrim).

Objecte del procés

El procediment té per objecte una acció penal exercitada per a la imposició d'una pena de multa o treballs en benefici de la comunitat, i, si s'escau, de privació del dret a conduir vehicles de motor i ciclomotors (art. 803 bis I LECrim).

A més pot tenir per objecte l'acció civil adreçada a l'obtenció de la restitució de la cosa i la indemnització del perjudici (art. 803 bis b II LECrim).

Contingut del decret de proposta d'imposició de pena i remissió al jutjat d'Instrucció

El contingut s'explicita taxativament en els següents sis punts:

- 1) Identificació de l'encausat.
- 2) Descripció del fet punible.
- 3) Indicació del delictes comès i menció succinta de la prova existent.
- 4) Breu exposició dels motius pels quals s'entén, si s'escau, que la pena de presó ha de ser substituïda.
- 5) Proposta de penes efectuada pel MF entre les de multa o treballs en benefici de la comunitat, i, si s'escau, la de privació del dret a conduir vehicles de motor i ciclomotors, reduïda en un terç respecte de la legalment prevista, tot i que suposi la imposició del límit inferior al límit previst en el CP.
- 6) Peticions de restitució i indemnització, si s'escau (art. 803 bis c LECrim).

El decret de proposta d'imposició de pena dictat pel MF es remetrà al Jutjat d'Instrucció per a la seva autorització i notificació a l'encausat (art. 803 bis d LECrim).

Acta d'autorització, notificació a l'encausat i citació de compareixença

El Jutjat d'Instrucció autoritzarà el decret de proposta d'imposició de pena quan es compleixin els requisits que preveu l'art. 803 bis a LECrim.

Si el Jutjat d'Instrucció no autoritzés el decret, aquest quedarà sense efecte (art. 803 bis i LECrim).

Si el decret de proposta de pena esdevé ineficaç per no ser autoritzat pel jutge d'instrucció, per incompareixença o per falta d'acceptació de l'encausat, el MF no es trobarà vinculat pel seu contingut i prosseguirà la causa per la via que correspongui (art. 803 bis i LECrim).

Dictada l'acta d'autorització del decret, la notificarà juntament amb el decret a l'encausat, a qui citarà perquè comparegui davant el tribunal en la data i dia que indiqui (art. 803 bis f 1 LECrim).

A la notificació s'informarà a l'encausat de la finalitat de la compareixença, de la preceptiva assistència de lletrat per a la seva realització i dels efectes de la seva incompareixença, així com que si no compareix assistit de lletrat, s'ha d'assessorar amb un advocat de confiança o sol·licitar un advocat d'ofici en el termini de 5 dies o se li nomenarà advocat d'ofici (art. 803 bis f 2 i 803 bis g i i II, ambdós de la LECrim).

També se li informarà, en cas que comparèixer, del seu dret a acceptar o rebutjar la proposta continguda en el decret (art. 803 bis f 2 LECrim).

Compareixença o incompareixença

La compareixença s'ha d'efectuar en el termini fixat pel jutge d'instrucció i que figura a la notificació, així com fer-ho assistit de lletrat. Comparegut l'encausat haurà d'acceptar el decret.

En la compareixença el jutge, en presència del lletrat, s'ha d'assegurar que l'encausat comprèn el significat del decret de proposta d'imposició de pena i els efectes de la seva acceptació (art. 803 bis h 3 LECrim).

De no acceptar-lo, el decret quedarà sense efecte (art. 803 bis h 1 i 2 LECrim).

La manca de compareixença en el temps indicat comporta la ineficàcia del decret i la proposta que hi és continguda, de manera que el procediment seguirà, com s'ha dit, per la via que correspongui.

Si es compareix sense assistència lletrada, el jutge suspendrà la compareixença i assenyalará nova data per a la seva realització (art. 803 bis h 2 LECrim).

La compareixença serà registrada íntegrament per mitjans audiovisuals, documentant-se d'acord amb les regles generals en cas d'impossibilitat material (art. 803 bis h LECrim).

Conversió del decret en sentència condemnatòria i execució. Ineficàcia del decret de proposta de pena

Si l'encausat accepta en la compareixença la proposta de pena en tots els termes el Jutjat d'Instrucció li atribuirà el caràcter de resolució judicial ferma, que en el termini de 3 dies documentarà en la forma i amb tots els efectes de sentència condemnatòria, que no és susceptible de cap recurs.

L'execució de les sentències recaigudes en el procés per acceptació de decret, quan el delictes sigui lleu, correspon al jutjat que l'hagi dictat (art. 985 LECrim).

Si el decret de proposta de pena esdevé ineficaç per no ser autoritzat pel Jutjat d'Instrucció, per incompareixença o per falta d'acceptació de l'encausat, el MF no es trobarà vinculat pel seu contingut i prosseguirà la causa per la via que correspongui (art. 803 bis j LECrim).

4. Procediments especials (II)

4.1. El procediment davant el tribunal del jurat

La Llei orgànica 5/1995, de 22 de maig, reintrodueix en el nostre ordenament la institució del jurat, donant amb això compliment a un imperatiu constitucional, que és: la participació dels ciutadans en l'administració de justícia⁴¹.

⁽⁴¹⁾Article 125 CE.

4.1.1. Composició i funcions del tribunal del jurat

El tribunal del jurat es compon de nou jurats i un magistrat president, integrant de l'Audiència Provincial o, si escau, de la Sala Penal del Tribunal Suprem o de la Sala Civil i Penal del Tribunal Superior de Justícia.

La funció d'aquests consisteix, en essència, a emetre el veredictes, declarant provat o no el fet justiciable i proclamant la culpabilitat o inculpabilitat dels acusats per la seva participació en cadascun dels fets delictius⁴².

⁽⁴²⁾Article 3.1 i 2 LOTJ.

Al magistrat president li incumbeix, en canvi, dictar sentència, que recollirà el veredictes del jurat i imposarà, si escau, la pena o mesura de seguretat que correspongui⁴³. A més, el magistrat president posseeix funcions importantíssimes, sobretot de direcció i impuls processal, que seran explicades en les pàgines següents.

⁽⁴³⁾Article 4 LOTJ.

4.1.2. Estatut jurídic dels jurats i procediment de designació

La funció de jurat es configura legalment com un dret-deure per als ciutadans. Des d'aquesta configuració es comprèn que l'acompliment d'aquesta funció es retribueixi i també que, a l'efecte de l'ordenament laboral i funcional, mereix la consideració de compliment d'un deure inexcusable.

L'acompliment de la funció de jurat és, no obstant això, un deure que no abasta tots els ciutadans. Així, només aquells en qui concorren els requisits que, per a ser jurats, estableix l'article 8 LOTJ i no incorrin en alguna de les causes d'incapacitat, incompatibilitat o prohibició a què es refereixen els articles 9 a 11 LOTJ tindran l'obligació de participar activament en l'enjudiciament de determinats fets delictius.

Sense perjudici del que s'ha dit, l'exercici obligatori de la funció del jurat es transforma en discrecional per al ciutadà en qui concorri alguna de les excuses previstes en l'article 12 de la LOTJ.

Pel que fa al procés per a la designació dels jurats⁴⁴, aquest es caracteritza per la successió d'una sèrie d'actuacions, generalment aleatòries, que comprèn tant la selecció dels candidats a jurats com la determinació de qui, entre aquells, constituïran finalment el tribunal que hagi de conèixer de cada causa.

⁽⁴⁴⁾Article 13 a 23 LOTJ.

4.1.3. Competència del tribunal del jurat

Competència objectiva

La delimitació de la competència objectiva del tribunal del jurat es porta a terme en l'article 1 LOTJ en dues fases.

1) En primer lloc, la Llei especifica les rúbriques del Codi penal en les quals hi ha els delictes per als quals és competent aquest tribunal:

2) A continuació, la Llei assenyala quins delictes d'entre els compresos en aquestes rúbriques són, en concret, encomanats al coneixement del tribunal del jurat.

El tribunal del jurat és, així mateix, competent per a conèixer els **delictes con-nexos** amb els de l'article 1 LOTJ, si bé en aquest punt s'ha de tenir en compte el següent:

a) Que entre aquells delictes hi ha d'haver algun dels punts de connexió especificats en l'article 5.2 LOTJ.

b) Que, en cap cas, el tribunal del jurat serà competent per a conèixer el delicte de prevaricació.

Finalment, la competència objectiva del tribunal del jurat arriba també als casos en què un fet sigui constitutiu de dos delictes o més i que diverses accions constitueixin un delicte continuat. En aquests casos, tanmateix, la competència del tribunal popular queda supeditada, respectivament, que almenys un d'aquells delictes sigui dels atribuïts al seu coneixement, i que el delicte continuat figuri entre aquells que enumera l'article 1.2 LOTJ⁴⁵.

Competència funcional

La instrucció i fase intermèdia del procediment davant el tribunal del jurat correspon als jutges d'instrucció quan el judici se celebri en l'àmbit de l'Audiència Provincial. Si, per raó de l'aforament, se celebra en l'àmbit del Tribunal Supe-

Nota

Pel que fa a la complexitat inherent a aquest tipus de delictes, i la necessitat de dur a terme una investigació com més àgil millor, s'ha estimat convenient que la instrucció i l'enjudiciament dels incendis forestals s'encomani a tribunals professionals i que es deixi sense efecte la competència del Tribunal del Jurat que estableix la LO 5/1995 (Exposició de motius de la Llei orgànica 1/2015, de 30 de març, per la qual es modifica la Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi penal).

⁽⁴⁵⁾Article 5.3 LOTJ.

rior de Justícia o del Tribunal Suprem, la instrucció correrà a càrrec del magistrat designat per la Sala Civil i Penal del Tribunal Superior de Justícia, en el primer cas; i, en el segon, per la Sala Penal del Tribunal Suprem.

Quant a la competència funcional per a conèixer els recursos enfront de les resolucions recaigudes en el transcurs del procés davant el Tribunal del Jurat o que posin fi a aquest, ens remetem al que es dirà més endavant.

4.1.4. Àmbit territorial

Amb aquest epígraf al·ludim no als criteris que determinen la competència territorial del Tribunal del Jurat (aquests criteris són els generals, això és, els especificats en els articles 17 i 18 LECrim), sinó a l'àmbit o demarcació territorial en què es desenvolupa el procés celebrat davant aquell tribunal.

La regla general és que el procés davant el Tribunal del Jurat tindrà lloc en l' àmbit de l'Audiència Provincial⁴⁶.

⁽⁴⁶⁾Article 1.3 LOTJ.

Ara bé, si es tracta de delictes comesos per persones que posseeixen la condició d'**aforades**, el jurat es constituirà en l'àmbit que correspongui al Tribunal en principi competent per raó de l'aforament.

D'altra banda, el mateix article 1.3 LOTJ exclou de la competència del jurat l'enjudiciament dels delictes l'enjudiciament dels quals estigui atribuït a la Sala Penal de l'Audiència Nacional.

Procediment

El procés davant el Tribunal del Jurat és un procés especial, ja que resulta únicament aplicable a determinades classes de delictes. El seu procediment està regulat en la LO 5/1995, de 22 de maig, si bé, per al que no està previst en aquesta Llei, regeix supletòriament la Llei d'enjudiciament criminal⁴⁷.

⁽⁴⁷⁾Article 24.2 LOTJ.

Aquí hem recordat que les especialitats procedimentals d'aquest procés no afecten únicament la fase de judici oral (que és quan pròpiament té lloc la constitució del tribunal del jurat), sinó que s'estenen a la instrucció i a la fase intermèdia.

Instrucció, audiència preliminar i preparació del judici

La incoació del procés davant el tribunal del jurat no és una decisió que es pugui basar en el simple coneixement de la *notitia criminis*. Sinó que, per a incoar aquest tipus de procés, és necessari que de la querella, de la denúncia o de qualsevol actuació processal en resulti la **imputació d'un delicte a determinada persona** i que aquest delicte sigui un d'aquells l'enjudiciament dels

quals estigui atribuït a aquell tribunal. Només aleshores podrà el jutge instructor, després de valorar la versemblança d'aquella imputació, dictar interlocutòria ordenant la incoació del procés.

Una vegada incoat el procés, el jutge d'instrucció convocarà l'imputat, el ministeri fiscal i les parts que hagin estat presents en una compareixença, que el seu objectiu principal és donar a conèixer a aquell que hi ha una imputació. En aquesta compareixença, les parts podran sol·licitar la pràctica de les diligències d'investigació que considerin oportunes.

Celebrada la compareixença que es refereix l'article 25 LOTJ, el jutge instructor podrà:

a) Acordar el sobreseïment de la causa, si concorre alguna de les circumstàncies previstes en els articles 637 i 641 LECrim –la interlocutòria de sobreseïment pot ser recorreguda en apel·lació davant l'Audiència Provincial.

b) Acordar la continuació del procediment.

Si el jutge instructor entén que és procedent que el procés continuï ordenarà practicar les diligències que cregui que són procedents⁴⁸. Les parts també podran sol·licitar noves diligències en el termini dels cinc dies següents a la celebració de la compareixença de l'article 25 LOTJ o en el d'aquell en què es practiqués l'última de les ordenades.

⁽⁴⁸⁾Article 27.1 LOTJ.

Practicades, si escau, les diligències sol·licitades per les parts o aquelles que el mateix instructor consideri imprescindibles per a decidir sobre la procedència del judici oral i no es poguessin practicar en l'audiència preliminar, les parts disposen d'un termini de cinc dies per a instar el que considerin oportú respecte a l'obertura del judici oral⁴⁹.

⁽⁴⁹⁾Article 27.4 LOTJ.

Si a cap de les parts li interessa l'obertura del judici oral, el jutge instructor acordarà el sobreseïment de la causa.

Si, per contra, a les parts acusadores els interessa l'obertura del judici oral, aquesta sol·licitud formarà part de l'escrit de conclusions provisionals, tal com succeeix en l'àmbit del procediment abreuït. L'escrit de conclusions provisionals de la part acusadora haurà de contenir els extrems que es refereix l'article 650 LECrim i s'hi podran proposar diligències complementàries per a la seva pràctica en el judici oral.

Quan ja s'ha presentat l'escrit de qualificació de la defensa es dóna pas a la denominada *audiència preliminar*, la finalitat de la qual és decidir sobre si és procedent o no l'obertura del judici oral⁵⁰.

⁽⁵⁰⁾Article 30.1 LOTJ.

En l'audiència preliminar les parts manifesten el que consideren convenient sobre la procedència d'obrir el judici i es practiquen les diligències susceptibles de ser portades a terme el propi acte, proposades abans o durant l'audiència preliminar. L'instructor, abans de resoldre sobre la procedència de l'obertura del judici, està facultat per a ordenar un complement de la instrucció si ho creu convenient. Conclou l'audiència preliminar, el jutge, en el mateix acte o en els tres dies següents, decidirà mitjançant interlocutòria o bé l'obertura del judici oral, o bé el sobreseïment de la causa. La interlocutòria que acordi el sobreseïment de la causa es pot apel·lar davant l'Audiència Provincial. En canvi, l'interlocutòria d'obertura del judici oral no és susceptible de cap recurs.

La interlocutòria que mana obrir el judici presenta la peculiaritat que ha d'especificar: el fet o fets justiciables que seran objecte d'enjudiciament; les persones que podran ser jutjades com a acusats o tercers responsables civilment; les raons que justifiquen la procedència d'obrir el judici oral; i l'òrgan competent per a l'enjudiciament.

D'altra banda, en aquesta mateixa resolució, el jutge ordenarà que es dedueixi **testimoniatge** dels escrits de qualificació de les parts; de la documentació de les diligències que no es poden reproduir i que hagin de ser ratificades en el judici oral; i de la interlocutòria d'obertura del judici oral.

El jutge instructor emplaçarà les parts perquè, en el termini de quinze dies, compareguin davant l'Audiència Provincial (o, si és el cas, davant el Tribunal Superior de Justícia o davant el Tribunal Suprem). Quan s'hagin rebut les actuacions per l'òrgan corresponent, aquest designarà al magistrat president que per torn correspongui.

Les parts, quan compareguin davant el Tribunal competent per a l'enjudiciament, podran plantejar davant el magistrat president **articles de previ pronunciament i qüestions prèvies**, que es resoldran seguint la tramitació dels articles de pronunciament previ⁵¹.

⁽⁵¹⁾Article 36 LOTJ.

L'article 37 LOTJ regula un altre dels mecanismes clau d'aquest procediment: **la interlocutòria de fets justiciables**. En aquesta interlocutòria s'han d'especificar, de la forma prescrita en el precepte citat, els fets que els jurats hauran de tenir per provats o no (també s'hi inclouen aquells que funden el grau de participació o execució) i el delictes o delictes que aquests fets constitueixin. En aquesta mateixa interlocutòria, el magistrat que hagi de presidir el tribunal resoldrà sobre l'admissió dels mitjans de prova proposats per les parts i sobre l'anticipació de la seva pràctica i assenyalarà dia per a celebrar el judici oral.

Constitució del tribunal del jurat

Com ja hem dit, la constitució del tribunal del jurat representa el cim del procés de selecció dels ciutadans cridats a formar part d'aquell tribunal. Al moment i manera que es constitueix el tribunal del jurat s'hi refereixen els articles 39 a 41 LOTJ.

El judici oral

Una vegada constituït el tribunal del jurat, comença la celebració del judici oral.

El judici s'inicia amb la lectura pel Lletrat de l'Administració de Justícia dels escrits de qualificació de les parts. Tot seguit s'inicia un torn d'intervencions que les parts exposen al jurat el que creuen que és pertinent sobre les seves qualificacions i finalitat de la prova proposada. En aquest moment poden, fins i tot, proposar noves proves amb la condició que es puguin practicar en l'acte del judici.

La LOTJ, en el seu article 46, preveu una sèrie d'**especialitats relatives a la prova**:

a) Els jurats, per mitjà del magistrat president i després de la declaració de la seva pertinència, podran dirigir, per escrit, als testimonis, perits i acusats les preguntes que considerin conduents per a fixar i aclarir els fets sobre els quals versí la prova.

b) Els jurats podran examinar els llibres, documents, papers i altres peces de convicció, en els mateixos termes que ho pot fer el tribunal en la resta dels procediments⁵².

c) Si es practica la prova d'inspecció ocular, el tribunal es constituirà en la seva integritat, és a dir, amb els jurats, en el lloc del succés.

d) Les diligències remeses pel jutge instructor podran ser exhibides als jurats en la pràctica de la prova.

e) Les parts podran interrogar als perits, testimonis i a l'acusat sobre les contradiccions que entenguin que hi ha entre el que manifesten en el judici oral i el que s'ha dit durant la instrucció. No es podran, no obstant això, llegir aquestes declaracions instructòries, encara que s'unirà a l'acta el testimoniatge que qui interroga ha de presentar en el acte.

Quan ja s'hagi practicat la prova, les parts podran modificar les seves conclusions i el magistrat president fer ús de la facultat que es refereix l'article 788.3 LECrim. Un fet diferencial d'aquest procés amb els processos ordinaris per de-

⁽⁵²⁾Article 726 LECrim.

Per a fer una prova d'inspecció ocular és necessari que el tribunal del jurat es constitueixi íntegrament, acompanyat del magistrat president.

lites greus és que si en aquest moment del procés les parts qualifiquen els fets com un delictes no atribuït al coneixement del tribunal del jurat, aquest seguirà coneixent.

La LOTJ preveu fins a quatre motius de **dissolució anticipada del jurat**:

a) Quan es produeixi la **suspensió** del judici per alguna de les causes previstes en la LECrim, el magistrat president podrà acordar aquesta dissolució. Si la suspensió s'ha d'allargar durant més de cinc dies o més, la dissolució és preceptiva⁵³.

(⁵³)Article 47 LOTJ.

b) Quan conclouen els informes, a instància de part o d'ofici, es pot acordar la dissolució si no resulta del judici l'existència de **prova de càrrec** per a fonamentar una condemna. Si la falta de prova es refereix a fets concrets o a algun acusat, aquests podran ser exclosos de l'objecte del veredictes. El judici conclou amb sentència absolutòria⁵⁴.

(⁵⁴)Article 49 LOTJ.

c) **Per conformitat de les parts**, en els termes que preveu l'article 50 LOTJ.

d) **Per desistiment dels acusadors** de la petició de condemna⁵⁵.

(⁵⁵)Article 51 LOTJ.

El veredictes

Conclòs el judici, el magistrat president sotmet al jurat l'**objecte del veredictes**. Per a aquest fi, redactarà un qüestionari els extrems del qual apareixen detalladament regulats en l'article 52 LOTJ.

Qüestionari

En el qüestionari es demana l'opinió del jurat sobre l'aplicació dels beneficis de remissió condicional de la pena i la petició d'indult o no.

Abans de lliurar al jurat l'escrit que recull l'objecte del veredictes, el magistrat president el sotmetrà a les parts perquè expressin el que considerin oportú sobre la inclusió o exclusió de fets. Fet això, amb les modificacions que doni lloc, aquest escrit s'incorpora a l'acta del judici i es fa lliurament de tot això als jurats. Així mateix, el magistrat president dirigirà als jurats les **instruccions** necessàries per al compliment de la seva comesa⁵⁶.

(⁵⁶)Article 54 LOTJ.

A continuació, els jurats es retiren per a **deliberar**, i romanen incomunicats durant tot el temps que dura la deliberació. Després de la deliberació es produeix la votació sobre els fets consignats en els paràgrafs de l'escrit en què es recull l'objecte del veredictes. Segons l'article 59.1 de la LOTJ, perquè un fet es declari provat, es requereixen set vots, quan sigui contrari a l'acusat; i cinc, quan hi sigui favorable.

El president ha de sotmetre el veredictes a les deliberacions del jurat, format per nou persones.

Tot seguit, es dona lloc a la **votació sobre la culpabilitat o inculpabilitat** de l'acusat. Per a establir la culpabilitat es necessiten set vots; per a la inculpabilitat en són necessaris cinc.

El veredictes del jurat serà llegit pel seu portaveu en audiència pública. Quan s'hagi llegit el veredictes, el jurat cessa en les seves funcions.

La sentència

El magistrat president queda vinculat pel veredictes del jurat a l'hora de dictar sentència.

a) Així, si el veredictes fos d'**inculpabilitat**, el magistrat president dictarà en l'acte sentència absolutòria i ordenarà, si escau, la immediata posada en llibertat de l'acusat.

b) Si, per contra, el veredictes fos de **culpabilitat**, el magistrat president concedirà la paraula a les parts perquè es manifestin sobre la pena o mesures que s'han d'imposar i sobre la responsabilitat civil. Quan s'hagin escoltat les parts, dictarà sentència en la qual, sobre la base del veredictes, imposarà la pena procedent i resoldrà sobre la responsabilitat civil derivada del delictes.

Recursos

Distingim els recursos següents:

a) Recursos contra les resolucions dictades pel jutge instructor

La LOTJ no estableix un règim general de recursos enfront de les resolucions dictades pel jutge instructor. Davant l'omissió, caldrà estar al que sobre aquest fet particular disposa el procediment ordinari.

b) Recurs d'apel·lació

Es poden recórrer en apel·lació davant la Sala Civil i Penal del TSJ de la comunitat autònoma⁵⁷:

⁽⁵⁷⁾Article 846 bis a) LECrim.

- Les sentències dictades pel magistrat president en l'àmbit de l'Audiència Provincial.
- Les interlocutòries dictades pel magistrat president resolent les qüestions de l'article 36 LOTJ.

Fem notar que aquest recurs d'apel·lació dista de ser un recurs ordinari, ja que la seva procedència es condiona a què concorrin alguns dels motius especials previstos en l'article 846 bis c) LECrim. El procediment del recurs d'apel·lació és el que hi ha previst en l'article 846 bis, lletres b), d) e) i f).

c) Recurs de cassació

Contra la sentència dictada per la Sala Civil i Penal del Tribunal Superior de Justícia en segona instància es pot interposar davant el Tribunal Suprem recurs de cassació per infracció de llei o trencament de forma⁵⁸.

⁽⁵⁸⁾Article 847 LECrim.

4.2. El procediment de menors

4.2.1. Àmbit d'aplicació i característiques generals de l'enjudiciament de menors

L'article 19 CP fixa la majoria d'edat penal en divuit anys, i exigeix la regulació expressa de la responsabilitat penal dels menors en una llei independent. Aquesta llei és la LO 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal del menor (des d'ara, LORRPM); modificada principalment per la LO 7/2000, de 22 de desembre, la LO 9/2002, de 10 de desembre i la LO 8/2006 de 4 de desembre.

El principi bàsic que inspira la Llei és la salvaguarda i defensa del **superior interès del menor**. Guiada per aquest principi, la naturalesa d'aquest procediment és qualificada per l'exposició de motius de "formalment penal però materialment sancionadora-educativa". Amb això es vol dir que per mitjà d'aquest procés es busca no tant la repressió de les conductes constitutives de delictes o falta dutes a terme per menors d'edat penal, com la reeducació i reinserció dels infractors. Aquesta finalitat justifica moltes de les especialitats que aquest procés presenta respecte al procés penal per a adults.

Aquest procediment es configura com la via adequada per a exigir la responsabilitat penal de les persones **majors de catorze anys i menors de divuit** per fets tipificats en el Codi penal o en altres lleis especials com a fets constitutius de delictes o falta.

Quan l'autor dels fets sigui menor de catorze anys, no se li exigirà responsabilitat d'acord amb la LORRPM, sinó que se li aplicarà el que disposen les normes sobre protecció de menors previstes en el Codi civil i altres disposicions vigents. En aquests casos, el ministeri fiscal haurà de remetre a l'entitat pública de protecció de menors testimoni dels detalls que consideri necessaris respecte al menor, a fi de valorar-ne la situació, i l'esmentada entitat haurà de promoure les mesures de protecció adequades a les circumstàncies del menor d'acord amb el disposat a la Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener, de protecció jurídica del menor⁵⁹.

⁽⁵⁹⁾Article 3 LORRPM.

Fins i tot essent moltes les característiques que fan d'aquest procés un procés especial, les característiques principals, en la nostra opinió són:

a) **Protagonisme del fiscal i de l'equip tècnic.** La LORRPM, seguint els mateixos passos de la seva antecessora, encomana al fiscal la direcció de les investigacions, però també la defensa dels drets del menor, la vigilància de les actuacions que s'han de fer en el seu interès, i l'observació de les garanties del procediment. També és rellevant l'actuació de l'equip tècnic; actuació que es concreta a informar –en diferents estadis d'aquest procés– de la situació psicològica, educativa i familiar del menor, i també sobre el seu entorn social i, en general, sobre qualsevol altra circumstància rellevant a l'efecte del procés i de la mesura que pogués ser imposada.

b) La competència per al coneixement i sentència dels fets comesos per menors d'edat penal (o per joves) correspon als **jutges de menors**. Aquests mateixos jutges són funcionalment competents per a l'execució de les sentències recaigudes en aquesta classe de processos, que materialment s'atribueix a les entitats públiques de protecció i reforma de menors de les comunitats autònomes.

No obstant això, si es tracta de fets constitutius d'algun dels delictes tipificats en els articles 571 a 580 del Codi penal, el coneixement i sentència d'aquests fets correspon al Jutjat Central de Menors de l'Audiència Nacional.

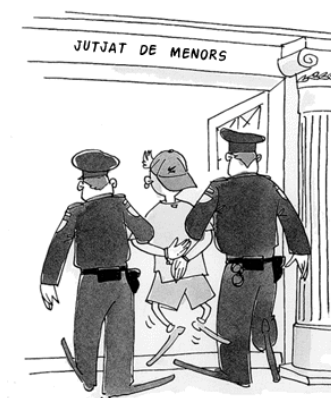
c) La tutela del suprem interès del menor es tradueix en un sistema d'**intervenció mínima o "diversió"**, connectat generalment a la conciliació de l'autor i de la víctima i a la reparació del dany i dels perjudicis causats. Aquest sistema justifica la no-incoació del procés malgrat que hi hagi indicis de responsabilitat enfront del menor; la possibilitat de posar fi a aquell de manera anticipada i, en fi, la possibilitat d'evitar o suspendre l'execució de la mesura imposada al menor.

d) No es permet l'exercici de l'acció popular, però sí el de l'acció particular (DF 2a. de la LO 15/2003, de 25 de novembre). L'article 25 LORRPM permet que les persones directament ofeses pel delicte, els seus hereus o els seus representants legals, si fossin menors d'edat o incapaços, es personin en el procés i puguin actuar com una veritable part processal.

e) Les especialitats més destacables que, en l'àmbit de l'enjudiciament de menors, revesteixen els tràmits per a l'exigència de la **responsabilitat civil**⁶⁰ són: d'una banda, la previsió que els pares, tutors, acol·lidors i guardadors legals o de fet responen solidàriament amb el menor dels mals i perjudicis ocasionats com a conseqüència de l'acció il·lícita⁶¹.

4.2.2. Procediment

En el procediment per a l'enjudiciament de menors es poden distingir les fases següents: instrucció; audiència; sentència i impugnació; i execució.

Els jutjats de menors són els òrgans judicials que tenen competència sobre delictes comesos pels menors.

Lectura recomanada

Sobre la possibilitat d'evitar o suspendre l'execució de la mesura imposada al menor, vegeu els articles 18, 19 i 51 de la LORRPM.

⁽⁶⁰⁾Article 61 a 64 LORRPM.

⁽⁶¹⁾Article 61.3 LORRPM.

1) Instrucció

Com ja s'ha avançant més amunt, una de les notes que caracteritzen el procés de menors és l'atribució al fiscal de la instrucció d'aquestes causes⁶². La *notitia criminis* té per primer destinatari el fiscal, que és a qui correspon d'admetre o no a tràmit la denúncia; custodiar les peces, documents i efectes que li hagin estat remesos i practicar, si escau, les diligències que considerin pertinents per a comprovar el fet delictiu i la responsabilitat penal del menor.

⁽⁶²⁾Article 16.1 LORRPM.

Quan ja s'han dut a terme les actuacions anteriors, el fiscal pot decidir fer el següent:

a) Desistir de la incoació de l'expedient. La possibilitat de desistir de l'expedient prèviament a la seva incoació⁶³ se supedita, d'una banda, que els fets denunciats siguin constitutius d'una falta o d'un delicte menys greu comès sense violència i sense intimidació i; d'una altra, que el menor no hagi comès amb anterioritat fets de la mateixa naturalesa.

⁽⁶³⁾Article 18 LORRPM.

El fiscal també pot desistir de l'expedient quan aquest ja s'ha iniciat. Com en el cas anterior, el desistiment en la continuació de l'expedient només serà possible si el fet imputat al menor constitueix delicte menys greu o falta; i si, a més, aquesta infracció es va cometre sense violència o intimidació. En aquesta decisió, el fiscal haurà de tenir en compte, especialment, la possible conciliació del menor amb la víctima o el compromís per part d'aquell de reparar el mal causat a aquesta i/o de complir l'activitat educativa proposada per l'equip tècnic en el seu informe⁶⁴.

⁽⁶⁴⁾Article 19 LORRPM.

b) Incoació de l'expedient. Si, per contra, el fiscal decideix incoar expedient enfront del menor, haurà de notificar aquesta decisió al menor i als seus representants legals, a fi que designin lletrat (sinó se li designarà un d'ofici). La incoació de l'expedient també es notificarà al perjudicat, que des d'aquest moment pot exercitar les accions civils que li corresponguin, compareixent en la peça de responsabilitat civil que tramitarà el jutge de menors.

La incoació de l'expedient genera per al menor imputat una sèrie de drets, entre els quals es poden destacar: el dret a ser informat pel jutge, el fiscal o la policia dels drets que li assisteixen; el dret a intervenir en les diligències que es practiquin durant la investigació preliminar i a sol·licitar la pràctica de diligències; el dret a entrevistar-se de manera reservada amb el seu advocat, fins i tot abans de prestar declaració; i el dret a ser assistit pels serveis de l'equip tècnic⁶⁵.

⁽⁶⁵⁾Article 22 LORRPM.

Si s'incoa l'expedient, el fiscal podrà acordar qualsevol **activitat investigadora** no restrictiva de drets fonamentals **dirigida a comprovar la participació del menor en els fets**.

També acordarà la pràctica de les diligències instades pels perjudicats que haguessin comparegut en el procés, sempre que les consideri fonamentals per a esbrinar els fets o si el menor hi va participar i no es tracti de la diligència d'acarament o versí sobre la situació psicològica, educativa, familiar o social del menor⁶⁶.

El lletrat del menor també pot sol·licitar del fiscal la pràctica de totes aquelles diligències que consideri oportunes⁶⁷, excepte –com ja és obvi– que es tracti de diligències restrictives o limitadores de drets fonamentals, ja que, en aquest cas, l'òrgan competent per a ordenar la pràctica d'aquestes diligències és el jutge de menors⁶⁸.

Una actuació preceptiva durant la instrucció de l'expedient és l'**emissió, per part de l'equip tècnic, d'un informe** sobre la situació psicològica, educativa i familiar del menor, i també sobre qualsevol altra circumstància que pugui ser rellevant a l'efecte de la imposició de la mesura. L'equip tècnic també podrà informar sobre la conveniència d'una activitat conciliadora entre el menor i la víctima o sobre la conveniència de no continuar amb la tramitació de l'expedient en interès del menor.

El fiscal també pot desistir de l'expedient una vegada iniciat aquest. Com en el cas anterior, el desistiment en la continuació de l'expedient només serà possible si el fet imputat al menor constitueix delictes menys greus o falta; i si, a més, aquesta infracció es va cometre sense violència o intimidació. En aquesta decisió, el fiscal haurà de tenir en compte, especialment, la possible conciliació del menor amb la víctima o el compromís per part d'aquell de reparar el dany causat a aquesta i/o de complir l'activitat educativa proposada per l'equip tècnic en el seu informe⁶⁹.

Requereix un esment especial el tractament legal que en aquest àmbit reben les mesures **cautelars**.

Pel que fa a la **detenció**⁷⁰, al marge de les especialitats pròpies que aquesta privació de llibertat comporta, convé cridar l'atenció sobre que qui practiqui la detenció disposa d'un termini de vint-i-quatre hores per a posar al menor detingut en llibertat o a la disposició del fiscal (no del jutge). En aquest últim cas, serà el fiscal qui decideixi sobre si és procedent deixar-lo en llibertat o si, per contra, és procedent posar al menor a la disposició del jutge de menors, perquè aquest adopti alguna de les mesures cautelars que es refereixen els articles 28 i 29 LORRPM.

Secret de l'expedient

L'expedient podrà ser declarat totalment o parcialment secret en els termes i amb l'abast establert en l'article 24 de la LORRPM.

⁽⁶⁶⁾Article 25 LORRPM.

⁽⁶⁷⁾Article 26 LORRPM.

⁽⁶⁸⁾Article 23.3 i 26.3 LORRPM.

⁽⁶⁹⁾Article 19 LORRPM.

⁽⁷⁰⁾Pel que fa a la detenció, vegeu l'article 17 de la LORRPM.

Les **mesures cautelars** a les quals hem fet esment són:

- a) Internament en un centre.
- b) Llibertat vigilada.
- c) Prohibició d'aproximar-se o comunicar-se amb la víctima o amb els seus familiars o altres persones que determini el jutge.
- d) Convivència amb una altra persona, família o grup educatiu.
- e) Les mesures que es considerin convenients en els casos d'exempció de la responsabilitat.

Per a l'adopció de la mesura cautelar d'internament caldrà atendre's a la gravetat dels fets, i valorar també les circumstàncies personals i socials del menor, l'existència d'un perill cert de fuga, i, especialment, que el menor hagi comès o no anteriorment altres fets greus de la mateixa naturalesa. Com en el procediment ordinari per delictes greus i en el procediment abreujat, l'adopció de la mesura cautelar requereix de la celebració prèvia d'una compareixença que es farà de la manera prevista en el citat article 28 LORRPM.

Conclou la instrucció, el fiscal ordenarà la **conclusió de l'expedient**, i se li notificarà al lletrat del menor. El fiscal remetrà al jutge de menors l'expedient amb un escrit d'al·legacions, que podrà:

- a) Sol·licitar el sobreseïment de les actuacions si, al seu judici, concorre algun dels motius previstos en la LECrim.
- b) Sol·licitar la imposició d'alguna de les mesures previstes legalment. En aquest últim cas, l'escrit d'al·legacions del fiscal –a més dels extrems esmentats en l'article 30. 1 LORRPM– proposarà la prova que intenti de valer-se en defensa de la seva pretensió.

2) Audiència

Rebut l'escrit d'al·legacions del fiscal amb l'expedient, el jutge de menors (o el jutge central de menors) procedirà a obrir el tràmit d'audiència, i donarà trasllat simultàniament als qui exercitin l'acció penal i la civil que en un termini comú de cinc dies hàbils formulin els seus respectius escrits d'al·legacions i proposin les proves que considerin pertinents.

Si no és que el menor i el seu lletrat es mostren conformes amb l'escrit d'al·legacions de l'acusació i la mesura que ha sol·licitat aquesta⁷¹, el jutge de menors adoptarà alguna de les resolucions que es refereix l'article 33 LORRPM.

⁽⁷¹⁾Article 32 LORRPM.

Si el jutge de menors considera procedent la celebració de l'audiència, en la mateixa interlocutòria resoldrà allò que sigui procedent sobre l'admissió de les proves proposades i assenyalà dia i hora que ha de començar aquella. En aquesta audiència el menor podrà manifestar la seva conformitat amb els fets que se li imputen amb les mesures instades pel fiscal i amb la responsabilitat

⁽⁷²⁾Article 36 LORRPM.

civil, fet que hi posarà i determinarà el dictat d'una sentència de conformitat⁷². En cas que el menor no manifesti la seva conformitat en els termes que hem dit abans, l'audiència se celebrarà en els termes previstos en l'article 37 LORRPM.

Quan el menor o la persona o persones contra qui es dirigeixi l'acció civil no estiguin conformes amb la responsabilitat civil sol·licitada, se substanciarà el tràmit de l'audiència només pel que fa a aquest últim aspecte, i es practicarà la prova proposada a fi de determinar l'abast d'aquella⁷³.

(73) Article 36.4 LORRPM.

3) Sentència i impugnació

En el termini de cinc dies a contar des d'aquell que va acabar l'audiència, el jutge de menors dictarà sentència, que resoldrà motivadament sobre la mesura o mesures proposades. En la mateixa sentència es resoldrà sobre la responsabilitat civil derivada del delictes o falta, amb el contingut indicat en l'article 115 del Codi penal⁷⁴. Si es donen els requisits i condicions de l'article 40 de la LORRPM, el jutge podrà acordar –d'ofici o a instància del fiscal o del lletrat del menor– en la mateixa sentència o per interlocutòria motivada, quan aquella sigui ferma, la suspensió de l'execució del contingut a la sentència. En cap cas la suspensió podrà fer-se sobre el pronunciament de la responsabilitat civil derivada del delictes o falta.

(74) Article 39.1.II LORRPM.

Enfront de la sentència dictada pel jutge de menors (o jutge central de menors) hi pot haver recurs d'apel·lació davant l'Audiència Provincial⁷⁵ (o davant l'Audiència Nacional).

(75) Article 41.1 LORRPM.

Les sentències dictades per les audiències provincials en segona instància es poden recórrer en cassació per a unificar la doctrina davant la Sala Segona del TS, quan s'hagués imposat alguna de les mesures a les quals es refereix l'article 10 de la LORPM⁷⁶.

(76) Article 42 LORRPM.

4) Execució

El control respecte a l'execució material de les mesures imposades a menors d'edat penal correspon al jutge de menors que va dictar la sentència corresponent. A l'efecte de facilitar aquesta funció supervisora o fiscalitzadora de l'execució, l'article 44 LORRPM reconeix al jutge un conjunt de facultats.

D'altra banda, l'execució de les mesures adoptades pels jutges de menors en les seves sentències és una funció que s'ha encomanat a les comunitats autònomes i a les ciutats de Ceuta i de Melilla⁷⁷.

(77) Article 45 LORRPM.

Tot el què és relatiu a l'execució de les mesures imposades als menors d'edat penal, tant si són privatives de llibertat com si no ho són, es regula en els articles 43 a 60 LORRPM.

5. Procediments especials (III)

5.1. Procediment penal contra diputat o senador en Corts

Els diputats i senadors gaudeixen del privilegi de la immunitat, establert en l'article 71.2 CE.

En essència, són dues les garanties previstes en el nostre ordenament jurídic en garantia de la immunitat parlamentària:

- 1) La necessitat d'obtenir autorització de la Càmera respectiva per a procedir penalment contra el parlamentari.
- 2) L'atribució de competència al Tribunal Suprem per a conèixer d'aquestes causes.

Els articles 750 a 756 LECrim contenen una sèrie d'especialitats processals per al cas que el procés penal es dirigeixi contra un diputat o senador a Corts. A aquests preceptes se'ls hi ha d'unir l'article 118 bis LECrim en virtut del qual s'ha de posar en immediat coneixement dels diputats i senadors l'admissió d'una denúncia, querella o qualsevol actuació processal de la qual derivi la imputació d'un delicte.

Molts aspectes del procediment estan regulats en altres cossos legals. Així, en la Llei de 9 de febrer de 1912, sobre competència per a conèixer de les causes contra diputat o senador, i en els Reglaments del Congrés dels diputats i del Senat.

5.2. Procediment contra jutges, magistrats i fiscals

Els articles 405 a 410 LOPJ contenen una sèrie de normes relatives al procediment per a exigir responsabilitat penal als jutges i magistrats (aplicables també als fiscals en virtut de l'article 60 EOMF) pels delictes comesos en l'exercici dels seus càrrecs.

Les principals peculiaritats que presenta el procediment contra aquestes persones es poden resumir, fonamentalment, en tres: competència, iniciació i suspensió del jutge o magistrat.

5.2.1. Competència

L'enjudiciament d'aquestes causes correspon a les sales civils i penal dels tribunals superiors de justícia de les comunitats autònomes o a la Sala Penal del Tribunal Suprem. La instrucció va a càrrec d'un magistrat d'aquelles sales nomenat segons el torn corresponent.

5.2.2. Iniciació

Els òrgans judicials i qualsevol altre tipus d'autoritats no judicials tenen el deure, en els termes establerts per la Llei⁷⁸, de posar en coneixement del tribunal competent els fets amb aparença delictiva –imputables a jutges, magistrats o fiscals– que arribin al seu coneixement.

⁽⁷⁸⁾Article 406 a 409 LOPJ.

L'article 410 de la LOPJ (introduït per la LO 19/2003, de 23 de desembre) estableix que quan alguna de les parts en un procés o persona que hi tingués interès formulí querella contra jutge o magistrat que ha de resoldre en aquest procés, l'òrgan competent per al coneixement d'aquesta querella, abans de procedir a la seva admissió podrà demanar els antecedents que consideri oportuns a fi de determinar tant la seva pròpia competència com la rellevància penal dels fets objecte de querella o la versemblança de la imputació. Aquesta previsió obeeix, segons l'exposició de motius de la LO 19/2003, "amb el fi d'eliminar una pràctica fraudulenta [...] que significa atemptar contra el dret constitucional al jutge ordinari predeterminat per la llei".

5.2.3. Suspensió del jutge o magistrat

L'article 383.I.1r. LOPJ disposa la **suspensió del jutge o magistrat** quan s'hagi declarat tenir lloc a procedir contra ells per delictes comesos en l'exercici dels seus càrrecs.

5.3. Procediment per delictes d'injúries i calúmnies contra particulars

Està regulat en els articles 804 a 815 LECrim i conté una sèrie d'especialitats en la tramitació del procediment ordinari per delictes greus, que afecten, sobretot, la instrucció.

Malgrat la remissió que fa la Llei al procediment per delictes greus, tant la Sala Segona del Tribunal Suprem com la Fiscalia General de l'Estat⁷⁹ consideren que s'ha de **seguir la tramitació del procediment abreujat**, ja que és la que correspon a les penes que el Codi penal preveu per a aquells delictes.

⁽⁷⁹⁾Consulta 2/1994.

Queden fora de l'àmbit d'aquest procediment les injúries i calúmnies proferides per escrit i amb publicitat, respecte a les quals s'haurà de seguir el procediment ordinari corresponent.

Es tracta de delictes que reben el qualificatiu de privats, circumstància que justifica la vigència del **principi dispositiu**, reflectida en diferents aspectes:

a) El procediment només es pot iniciar a instància de part mitjançant **querella**, excepte quan l'ofensa es dirigeixi contra funcionari públic, autoritat o agent de la mateixa sobre fets concernents a l'exercici dels seus càrrecs, cas en què s'ha de procedir d'ofici.

b) El **perdó de l'ofès** extingeix la responsabilitat penal i provoca la fi del procés⁸⁰.

⁽⁸⁰⁾Article 215.3 CP.

c) Abans d'iniciar el procediment es necessita celebrar un **acte de conciliació** dirigit a propiciar un arranament pacífic que eviti el procés⁸¹.

⁽⁸¹⁾Article 804 LECrim.

d) El **ministeri fiscal no intervé** en aquest procediment.

e) L'òrgan judicial **no pot fer ús de la facultat prevista en l'article 733 LECrim**.

f) L'article 814 LECrim permet de celebrar el **judici en rebel·lia** quan consti haver estat citat en forma.

Estan **activament legitimats** per a promoure aquest procediment l'ofès pel delicte i el seu representant legal⁸², encara que la jurisprudència també ha admès la legitimació de les persones jurídiques.

⁽⁸²⁾Article 215.1 CP.

El procediment **s'inicia mitjançant querella**, quan ja s'ha celebrat l'acte de conciliació amb el querellat o després d'haver intentat celebrar-lo sense èxit. Si la querella ho és per injúria o calúmia abocades en judici, caldrà acreditar l'autorització del jutge o tribunal davant aquells als quals hagin estat inferides per a procedir.

La tramitació de la **fase sumarial** presenta un parell d'**especialitats acceleradores**, una d'aquestes relativa al cas de les injúries o calúmnies proferides per escrit i l'altra al supòsit que les calúmnies es profereixin verbalment:

a) Quan s'hagin proferit **per escrit**, si el querellat reconeix l'escrit i una vegada comprovat que no ha existit publicitat, el jutge dicta interlocutòria de processament i conclou el sumari.

b) Si les injúries o calúmnies es van proferir **verbalment**, el jutge convoca a judici verbal el querellant, el querellat i els testimonis que puguin donar raó dels fets. Realment no es tracta d'un judici sinó d'una vista per a la tramitació de la qual se segueix aquesta via procedimental i en la qual es condensa la fase instructora del procediment. Quan s'ha conclòs aquesta vista, el jutge ha de decidir si dicta o no ordre de processament, i, en conseqüència, si procedeix obrir el judici oral o si és procedent, per contra, el sobreseïment de la causa.

Les úniques **especialitats** que presenta el **judici oral** són les següents:

a) L'article 814 LECrim permet de celebrar el **judici en rebel·lia**, quan consti haver estat citat en forma.

b) L'article 813 LECrim estableix la **prohibició expressa de testimonis de referència** en les causes sobre injúries i calúmnies proferides verbalment.

c) No es pot plantejar la tesi de desvinculació prevista en l'article 733 LECrim⁸³ ni l'incident previst en l'article 788.3.II LECrim.

(83) Cfr. article 733.III LECrim.

(84) Article 162.2.II CP.

Pel que fa referència a les costes, l'acusador privat gaudeix de preferència sobre l'Estat per al seu cobrament⁸⁴.

5.4. Procediment per delictes comesos per mitjà de la impremta, el gravat o qualsevol altre mitjà mecànic de publicació

Els articles 816 a 823 bis LECrim contenen diferents **especialitats instructories** per als procediments que se segueixin per aquest tipus de delictes.

Com en el cas de les calúmnies i injúries sense publicitat, el procediment bàsic que s'ha de seguir, sobre el qual incideixen aquelles especialitats, és el **procediment abreujat**⁸⁵.

(85) Consulta a la Fiscalia General de l'Estat 2/1994.

La LO 8/2002, de 24 d'octubre, complementària de la Llei de reforma parcial de la Llei d'enjudiciament criminal, sobre procediment per a l'enjudiciament ràpid i immediat de determinats delictes i faltes, i de modificació del procediment abreujat, va incorporar a aquest procediment l'article 823 bis LECrim que declara aplicable aquest procediment a l'enjudiciament dels delictes comesos amb mitjans sonors o fotogràfics, difosos per escrit, ràdio, televisió, cinemàtograf o d'altres similars.

La llei especifica mesures dirigides a la immediata cessació de l'activitat i també a l'esbrinament del responsable del delicte:

a) Els jutges quan iniciïn el procediment podran acordar el segrest de la publicació o la prohibició de difondre o projectar el mitjà amb el qual es va produir l'activitat delictiva.

b) Si l'escrit o estampa s'hagués publicat en un diari, es prendria declaració al director o redactors i al cap o regent de l'establiment tipogràfic⁸⁶.

⁽⁸⁶⁾Article 817 LECrim.

c) Si el delictes s'hagués comès mitjançant la publicació d'un escrit o estampa solts, es prendria declaració al cap i dependents de l'establiment on es va portar a terme la impressió o estampació⁸⁷.

⁽⁸⁷⁾Article 818 LECrim.

d) La reclamació de l'original a la persona que el tingui en el seu poder.

Si no consta o no pot ser tingut el responsable principal, el procediment es dirigirà contra els **responsables subsidiaris** en l'ordre especificat en el Codi penal⁸⁸. I, si durant el curs de la causa apareix alguna persona que, segons aquell ordre, hagi de respondre amb preferència al processat, el procediment se sobreseurà respecte a aquest i es dirigirà contra aquell⁸⁹.

⁽⁸⁸⁾Article 819 LECrim.

⁽⁸⁹⁾Article 821 LECrim.

Si es dicta **sentència contra algun responsable subsidiari** ja no es podrà iniciar un nou procediment contra l'autor del delictes, si arribés a ser conegut⁹⁰.

⁽⁹⁰⁾Article 820.II LECrim.

La **conclusió de la fase instructora** es produeix quan s'hagin obtingut l'imprès, gravat o mitjà mecànic de publicació i s'hagi esbrinat l'autor o responsable subsidiari⁹¹. Respecte a les diligències relatives als efectes o instruments del delictes, l'article 822 LECrim només considera com a tals els exemplars de l'escrit o estampa i el motlle d'aquesta.

⁽⁹¹⁾Article 823 LECrim.

5.5. El procediment d'*habeas corpus*

El procediment està regulat en la LO 6/1984, de 24 de maig (des d'ara LOHC), que dóna desenvolupament legislatiu al que hi ha disposat en l'article 17.2 CE. Mitjançant aquest procediment es tracta de resoldre sobre la procedència o no de la posada en llibertat d'una persona detinguda per persona o autoritat no judicial. Té, doncs, per objecte comprovar la regularitat o legitimitat de la detenció. A aquests efectes, la LOHC considera persones detingudes il·legalment⁹² a:

⁽⁹²⁾Article 1 LOHC.

a) Aquelles que siguin detingudes per persona o autoritat no judicial sense concórrer els supòsits legals o sense respectar les formalitats i requisits exigits, a aquest respecte, per les lleis.

b) Les il·lícitament internades en qualsevol establiment o lloc.

c) Aquelles que ho estiguessin per termini superior a l'assenyalat en les lleis si, transcorregut aquest termini, no són posades en llibertat o no són posades a disposició del jutge més pròxim al lloc de la detenció.

5.5.1. Competència (article 2 LOHC)

Correspon al **jutge d'instrucció** del lloc en el qual hi hagi la persona privada de llibertat. I, si no consta aquest lloc, el del lloc on es va produir la detenció. En defecte de tots dos, serà el jutge competent el jutge d'instrucció del lloc on s'hagin tingut les últimes notícies sobre el parador del detingut.

Si es tracta d'una detenció per delictes comesos per persona integrada o relacionada amb **bandes armades o individus terroristes o rebels** la competència correspon als **jutges centrals d'instrucció**.

En l'àmbit de la **jurisdicció militar** seran competents els **jutges togats militars**.

5.5.2. Legitimació activa (article 3 LOHC)

Estan legitimats activament per a instar el procediment d'*habeas corpus*:

- a) El privat de llibertat; el seu cònjuge o persona unida per anàloga relació d'afectivitat; descendents, ascendents, germans i, respecte als menors i incapacitats, els seus representants legals.
- b) El ministeri fiscal.
- c) El Defensor del Poble.
- d) El jutge competent pot iniciar d'ofici el procediment.

5.5.3. Procediment

El procediment s'inicia mitjançant escrit o compareixença davant el jutge competent per a conèixer d'aquest procediment, sense que es requereixi representació tècnica ni assistència lletrada. Sigui quina sigui la forma en què es faci aquesta sol·licitud, en aquesta s'hauran d'expressar els extrems als quals es refereix l'article 4 LOHC.

La sol·licitud també es pot fer davant l'autoritat, agent de la mateixa o funcionari en què la seva custòdia estigui la persona privada de llibertat, que haurien de posar immediatament en coneixement del jutge la sol·licitud d'*habeas corpus*. Si no es fes, poden ser advertits pel jutge, sense perjudici d'incórrer en la responsabilitat penal o disciplinària que correspongui⁹³.

⁽⁹³⁾Article 5 LOHC.

El jutge ha d'examinar la regularitat de la sol·licitud i, després de donar trasllat al fiscal, decidir si dicta interlocutòria incoant el procediment o denegant la sol·licitud. Tant en un cas com en l'altre, enfront de la decisió del jutge no hi podrà haver cap recurs⁹⁴.

Si el jutge decideix incoar el procediment, en la mateixa interlocutòria, ordenarà a l'autoritat en què hi hagi la custòdia del detingut que ho posi de manifest davant ell sense pretext o demora. No obstant això, el jutge també està facultat per a constituir-se en el lloc on el detingut estigui.

A continuació, **el jutge escoltarà el detingut i l'autoritat, agent o funcionari** que hagi practicat la detenció, als quals donarà a conèixer les declaracions del detingut. El jutge, admetrà, si les considera pertinents, i ordenarà practicar les proves que aquells aportin i es puguin practicar en el mateix acte.

En el termini de vint-i-quatre hores des que es va dictar l'acte d'incoació, el jutge ha de practicar totes aquelles actuacions i dictar **interlocutòria** en què s'adoptarà alguna de les **resolucions** previstes en l'article 8.2 LOHC.

5.6. Procediments en matèria de delictes comesos per persona integrada o relacionada amb bandes armades o individus terroristes o rebels

Les especialitats processals que afecten les causes que es persegueix aquesta classe de delictes són, de manera resumida, les que tenim a continuació:

a) **Competència.** La instrucció d'aquestes causes s'atribueix als jutjats centrals d'instrucció, i el seu enjudiciament als jutjats centrals penal o a la Sala Penal de l'Audiència Nacional (d'acord amb la gravetat de la pena).

b) Es pot prorrogar el termini ordinari de la **detenció** i decretar la **incomunicació** del detingut, en els termes previstos en l'article 520 bis LECrim.

c) En els casos de necessitat excepcional o urgent els agents de policia podran procedir, sense necessitat d'una autorització judicial prèvia, a l'**entrada i escorcoll** de llocs i domicilis, en els termes previstos en l'article 533 LECrim⁹⁵.

d) El Ministre de l'Interior o el Secretari d'Estat de Seguretat pot decretar l'**observació de les comunicacions**, en els termes previstos en l'article 579.4 LECrim.

e) Una vegada l'ordre de processament és ferma i s'ha decretat la presó provisional es produeix la **suspensió automàtica de l'exercici de la funció o càrrec públic** que pogués estar ostentant el processat, suspensió que es perllongarà mentre duri l'estat de presó⁹⁶.

⁽⁹⁴⁾Article 6 LOHC.

Detenció irregular

Una vegada presentada la sol·licitud d'*Habeas corpus*, l'agent en la custòdia del qual hi ha el detingut està obligat a notificar al jutge. Si no ho fa, pot incórrer en una falta greu, ja que la persona detinguda queda privada de llibertat de manera no regular.

⁽⁹⁵⁾Vegeu també l'article 55.2 CE.

⁽⁹⁶⁾Article 384 bis LECrim.

5.7. Especialitats processals en els estats d'excepció i setge

L'article 55.1 CE autoritza el legislador a suspendre certs drets fonamentals quan es declari els estats d'excepció i setge.

La LO 4/1981, d'1 de juny, reguladora dels estats d'alarma, excepció i setge (LOREAES) preveu –segons si es tracta de l'estat d'excepció o setge– certes limitacions a aquests drets fonamentals. Les limitacions amb incidència processal penal es refereixen a:

a) La detenció i a la presó provisional⁹⁷.

⁽⁹⁷⁾Article 16 LOREAES.

b) La inaplicació de la remissió condicional de la pena⁹⁸.

⁽⁹⁸⁾Article 30 LOREAES.

c) L'entrada i escorcoll⁹⁹.

⁽⁹⁹⁾Article 17 LOREAES.

d) La intervenció de les comunicacions¹⁰⁰.

⁽¹⁰⁰⁾Article 18 LOREAES.

e) La possible extensió de la jurisdicció militar a determinats delictes que, en circumstàncies normals, estan atribuïts a la jurisdicció ordinària¹⁰¹.

⁽¹⁰¹⁾Article 5 LOREAES.

5.8. Processos supranacionals: la Cort Penal Internacional

La Cort Penal Internacional

La Cort Penal Internacional és el fruit d'una llarga evolució històrica i de depuració jurídica de determinats conceptes, com el de "responsabilitat individual" davant de "responsabilitat estatal", el de "tribunal permanent" davant del de "tribunals *ad hoc*", o de la "responsabilitat dels estats en la persecució dels delictes" davant de "justícia universal", entre d'altres.

L'Estatut de Roma i la Cort Penal Internacional

El 17 de juny de 1998 es va signar a Roma una convenció que conté l'Estatut creador de la CPI. La CPI instaura un nou "sistema de justícia universal", les notes més rellevants de la qual són les següents:

1. La judicialització, com a reacció mundial contra la delinqüència.
2. La creació d'una jurisdicció permanent.
3. La naturalesa independent de la Cort que es crea, sotmesa només a la legalitat.

4. L'exercici de la competència, tant davant de persones individuals, com davant dels estats o altres persones de dret públic o privat.
5. La independència de la Cort, tot i que està vinculada a l'ONU.
6. La reserva de competència per als delictes "més greus", els recollits expressament al catàleg del propi Estatut, sense que se n'excloguin d'altres de gravetat semblant que apareguin posteriorment.
7. El seu caràcter complementari i subsidiari.

L'accés a la CPI (legitimació)

Només poden posar en marxa la CPI: un estat que en formi part, el Consell de Seguretat de les Nacions Unides i el fiscal [art. 13.b), 14 i 15 ER].

El fiscal pot actuar d'ofici, després d'una investigació que se sotmet a una ratificació posterior. Aquesta investigació s'haurà pogut iniciar per la informació recaptada d'un estat, una ONG o altres fonts (art. 15.2 ER).

Les víctimes només poden acudir al fiscal o "presentar observacions" a la Sala de Qüestions Preliminars (art. 15.3. *i. f.*, IRI).

Composició de la CPI

La CPI estarà composta per 18 magistrats triats a proposta dels estats membres, en votació secreta de l'Assemblea dels mateixos estats membres.

Principis i regles d'actuació de dret penal i processal penal

1r. *Nullum crimen sine lege* (arts. 22 i 23).

Aquest principi té dues manifestacions. L'art. 22 ECPI, segons el qual "*ningú no serà penalment responsable segons el present Estatut tret que la conducta de què es tracti constitueixi, en el moment en què té lloc, un crim de la competència de la Cort*".

I en l'art. 23 ECPI, que assenyala: "*Qui sigui declarat culpable per la Cort únicament podrà ser penat de conformitat amb el present Estatut*". És a dir, només la convenció pot fixar les conductes delictives a aquests efectes. Aquestes es numeren en l'art. 5: genocidi, crims de lesa humanitat, crims de guerra i crim d'agressió. A més, el mateix ER dedica sengles preceptes a especificar els crims genocidi (art. 6), crims de lesa humanitat (art. 7) i crims de guerra (art. 8).

2n. *Irretroactiviat ratione personae*.

No hi ha responsabilitat penal per conductes anteriors a la data d'entrada en vigor de l'Estatut (art. 24 ECPI).

3r. *Ne bis in idem (cosa jutjada)*.

Es consagra l'efecte exclouent, sense límits respecte del jutjat per la pròpia Cort (art. 20.1 i 2 ECPI).

En canvi, respecte al que jutja un altre tribunal, també regeix l'efecte exclouent.

4t. *Responsabilitat penal individual* (art. 25 ECPI).

5è. *Exclusió dels menors de 18 anys* (art. 26 ECPI).

6è. *Exclusió de la immunitat per raó del càrrec* (art. 27 ECPI).

L'art. 28 especifica la responsabilitat de caps i altres superiors per raó dels crims comesos sota el seu mandat.

7è. *Consagració de la imprescriptibilitat* (art. 29 ECPI).

8è. *Exigència de la comissió a títol dolós* o, en altres termes, exclusió de la comissió d'aquests crims a títol de culpa (art. 30 ECPI).

Procediment davant la CPI

El procediment es divideix formalment en dues fases: d'investigació i d'enjudiciament.

1) Fase d'investigació

L'inici d'aquesta fase s'atribueix al fiscal, ja sigui d'ofici, a instàncies d'un estat membre o del Consell de Seguretat de l'ONU. Després de les indagacions que estimi pertinents, el fiscal pot resoldre (art. 86 i següents) en el sentit següent: *No obrir la investigació o obrir-la*.

En aquesta última hipòtesi, remetrà a la Sala de Qüestions Preliminars una petició d'autorització a aquest efecte (art. 15.3 ECPI). Serà aquesta Sala qui decideixi sobre aquesta qüestió, mitjançant una resolució irrecurrible (art. 15.5 ECPI).

Quant als drets de les persones, destaca la configuració "de mínims" del dret d'assistència lletrada, ja que no es concedeix sempre sinó "*quan fos necessari en interès de la justícia*" [art. 55.1.c) ECPI]; així com la també limitació quant a la possibilitat de renunciar a la presència del lletrat en l'interrogatori [art.

55.1.d) ECPI]. No es preveu, d'altra banda, la intervenció del subjecte investigat en la investigació ni, per tant, la possibilitat de sol·licitar cap diligència que l'interessi.

Audiència davant la Sala de Qüestions Preliminars: judici d'acusació

Aquesta audiència està importada directament de la "vista preliminar" (*preliminar hearing*) nord-americana. Els objectius d'aquesta compareixença són informar al detingut dels seus drets i decidir sobre la seva situació personal (art. 60 ECPI), i confirmar els càrrecs, és a dir, resoldre sobre el judici d'acusació (art. 61 ECPI).

L'audiència acaba amb una de les tres decisions possibles:

- Confirmar els càrrecs i assignar a l'acusat a una sala de primera instància.
- No confirmar els càrrecs respecte dels quals determini que les proves no són suficients.
- Aixecar l'audiència i indicar al fiscal que presenti noves proves, que dugui a terme noves investigacions o que modifiqui un càrrec *perquè les proves presentades semblen indicar la comissió d'un crim diferent del que és competència de la Cort* [art. 61.7.c) ii) ECPI].

2) Fase d'enjudiciament

Es regula en els arts. 62 a 73 de l'Estatut i, amb una mica més de detall, en les regles 131 a 144 (procediment en el judici), les regles 63 a 84 (prova) i les regles 85 a 95 (víctimes i testimonis).

Destaquen en aquesta regulació:

a) Reconeixement de culpabilitat

En aquest supòsit, la Sala de Primera Instància ha de comprovar (art. 65 ECPI) la consciència i voluntarietat de la declaració, així com que la declaració de culpabilitat està corroborada pels fets segons els càrrecs i les proves presentats pel fiscal. En aquest cas, pot condemnar l'acusat pel crim (art. 65.2 ECPI), tret que consideri "en interès de la justícia i en particular en interès de les víctimes una presentació més completa de la causa"; en aquest supòsit ordenarà al fiscal que prossegueixi la causa i al fiscal que presenti proves addicionals.

b) Prova

En aplicació del dret a la presumpció d'innocència, s'haurà de convèncer el tribunal de la responsabilitat "més enllà d'un dubte raonable" (art. 66.3 ECPI).

c) Decisió

La decisió s'adoptarà per majoria, si no ha estat possible la unanimitat. Es pronunciarà en audiència pública i, si és possible, en presència de l'acusat.

Exclosa la pena de mort, hi pot haver pena de reclusió fins a trenta anys o fins i tot a perpetuïtat. La CPI pot imposar, així mateix, multes i el decomís del producte directe i indirecte del crim, que aniran a parar a un "fons fiduciari" en benefici de les víctimes i de les seves famílies.

d) Mitjans d'impugnació

Es preveu l'apel·lació i la revisió (arts. 81 a 84 ECPI).

e) Execució de la pena

El sistema adoptat per l'ECPI atribueix a la CPI la facultat de designar l'estat en el qual s'executarà la pena imposada d'entre una llista de països que prèviament hagin ofert la seva disponibilitat, sempre que després n'acceptin la designació [arts. 103.1.a), b) i c) ECPI i regles 198, 199 i 200 de les de procediment i prova].

Cooperació de l'Estat espanyol amb la CPI

En virtut de l'autorització concedida per la LO 6/2000, de 4 d'octubre, Espanya va ratificar l'Estatut de la Cort Penal Internacional. Aquest Estatut va entrar en vigor l'1 de juliol de 2002, segons el que en disposa l'art. 126. Per regular aquells aspectes no compresos en l'ECPI –aspectes orgànics i processals, segons consta en l'exposició de motius– es dicta la LO 18/2003, de 10 de desembre, de cooperació amb la Cort Penal Internacional (LCCPI). En aquesta llei es consagra la *cooperació passiva* de l'Estat espanyol, segons el que disposa l'art. 86 de l'ER, així com la *cooperació activa*, en el marc d'un procés que se seguís a Espanya, en els casos i les condicions que estableix l'art. 93.10 ER.

Resum

En aquest mòdul s'han exposat els aspectes principals de diversos procediments, que en la seva majoria, tenen el caràcter de processos especials, tant si és en atenció a la matèria sobre la qual versen, com si és en atenció a les persones que s'hi han de sotmetre.

Primer de tot, s'han analitzat per separat els tres processos penals que estan abocats a convertir-se en els processos més freqüents en la pràctica, abreujat, judicis ràpids i procediment per al judici sobre delictes lleus, objecte aquest últim de reforma en la recent aprovació del Codi penal (març 2015). També s'ha analitzat el procediment per acceptació de decret.

No tant per la seva importància quantitativa com sí per la rellevància constitucional que té, també s'ha explicat el procediment que s'ha de seguir davant el tribunal del jurat, que es configura com una expressió de la participació dels ciutadans davant l'administració de justícia.

També, s'han exposat amb extensió diversa un seguit de procediments especials, d'entre els quals destaca, per la seva novetat i per les singularitats que presenta respecte a algunes institucions fonamentals dels processos regulats en la LECrim, el procés de menors.

Finalment, s'aborda la CPI, paradigma de la lluita per una jurisdicció que vetlli pel respecte a determinats drets per sobre de les fronteres nacionals, exclosa la creació de tribunals *ad hoc*, tribunal que adquireix, a més, un significat nou amb la dràstica reducció de la configuració existent en el nostre ordenament de la "justícia universal" després de l'aprovació de la Llei orgànica 1/2014, de 13 de març, de modificació de la Llei orgànica 6/1985, d'1 de juliol, del poder judicial, relativa a la justícia universal.

Activitats

1. Desenvolpeu esquemàticament el procés de menors, d'acord amb el que estableix la Llei orgànica 5/2000, que el regula.
2. Cerqueu jurisprudència constitucional relativa a la possibilitat que l'advocat defensor de la persona que es considera il·legalment detinguda pugui instar el procés d'*habeas corpus*.
3. Valoreu els aspectes positius i els aspectes negatius de la institució del jurat.
4. Desenvolpeu de manera esquemàtica el «judici ràpid», i indiqueu els preceptes legals que són d'aplicació i distingiu-ne les fases processals.
5. Assenyalau quines són les novetats que ha incorporat el procediment per acceptació de decret a l'enjudiciament criminal.

Exercicis d'autoavaluació

Qüestions breus

1. La competència del tribunal del jurat s'estén als delictes connexos?
2. En el procés de menors, és possible l'exercici de l'acusació popular?
3. A qui correspon la competència per a l'enjudiciament de jutges, magistrats o representants del ministeri fiscal?
4. En el procediment per a injúries i calúmnies contra particulars, quin paper té el perdó de l'ofès?
5. És possible la transformació del procediment abreujat en un procediment ràpid?
6. És possible la transformació del procediment ràpid en un procediment abreujat?
7. Quants membres componen el tribunal del jurat? Quin és la seva missió fonamental?
8. La competència del tribunal del jurat s'estén al coneixement dels incendis forestals?
9. Esmenteu tres de les cinc especialitats del procediment en matèries relacionades amb bandes armades o individus terroristes.
10. Quines són les notes especials del procediment per calúmnies i injúries contra particulars?

Desenvolupament d'un tema

1. El tractament que es dispensa a la víctima en el procediment abreujat.
2. El judici sobre delictes lleus.
3. Àmbit d'aplicació i característiques generals del procediment de menors. A més, busqueu la Directiva UE 2016/800 del Parlament Europeu i del Consell, d'11 de maig de 2016, relativa a les garanties processals dels menors sospitosos o acusats en els processos penals i destaqueu les seves notes més essencials.
4. Redacció d'un escrit de sol·licitud d'*habeas corpus*.
5. La incidència de la CPI en la justícia internacional en relació amb la justícia universal.

Solucionari

Exercicis d'autoavaluació

Qüestions breus

1. El tribunal del jurat és competent per a conèixer dels delictes connexos amb aquells pels quals té atribuïda la competència, però cal matisar que els punts de connexió hauran de ser els establerts en l'article 5.2. de la LOTJ i que, d'altra banda, en cap cas el tribunal del jurat serà competent per a conèixer del delicte de prevaricació.
2. En el procés de menors l'exercici de l'acció popular està expressament prohibit, perquè s'entén que la ingerència de tercers en el procés podria ser perjudicial per a l'interès del menor.
3. A les sales civil i penal dels tribunals superiors de justícia de les comunitats autònomes o a la Sala Penal del Tribunal Suprem, segons la categoria i la destinació dels imputats.
4. Com que es tracta d'un procés inspirat principalment pel principi dispositiu, el perdó de l'ofès extingeix la responsabilitat penal i provoca que el procés s'acabi, tal com disposa l'article 215.3 LECrim.
5. Sí, si es donen les circumstàncies previstes en l'article 779.1.5è. LECrim, és a dir, quan l'imputat reconeix els fets en la presència judicial i és assistit per advocat, sempre i quan la pena no superi els cinc anys de presó o deu anys, si és d'una altra naturalesa.
6. Sí, en el supòsit previst en l'article 798.2.2n. LECrim, és a dir, quan l'instructor entengui que les diligències practicades són insuficients. En aquest cas caldrà que es justifiqui la insuficiència.
7. Es compon de nou membres més un magistrat president. Té la missió essencial d'emetre un veredict que declari provat o no el fet imputat i proclami la culpabilitat o no de l'acusat.
8. Els incendis forestals han estat exclosos de les competències del jurat per la complexitat inherent a aquest tipus de delictes que requereix una investigació tan àgil com sigui possible.
9. Es pot prorrogar el termini ordinari de la detenció i decretar la incomunicació del detingut; la instrucció s'encomana als jutjats centrals d'instrucció de l'AN; el Ministre de l'Interior o el Secretari d'Estat de Seguretat poden decretar l'"observació de la comunicacions".
10. El procediment només es pot instar a instància de part mitjançant querella; el perdó de l'ofès extingeix la responsabilitat penal; el MF no hi intervé; i és possible celebrar el judici en rebel·lia.

Abreviatures

CE: Constitució espanyola.

CGPJ: Consell General del Poder Judicial.

CP: Codi penal.

CPI: Cort Penal Internacional.

ECPI: Estatut de la Cort Penal Internacional.

EOMF: Estatut orgànic del ministeri fiscal.

ER: Estatut de Roma del Tribunal Penal Internacional.

LECrim: Llei d'enjudiciament criminal.

LOHC.: Llei orgànica reguladora del procediment d'*habeas corpus*.

LOPJ: Llei orgànica del poder judicial.

LOREAES: Llei orgànica reguladora dels estats d'alarma, excepció i setge.

LORRPM/LORPM: Llei orgànica reguladora de la responsabilitat penal dels menors.

LOTJ: Llei orgànica del tribunal del jurat.

SCP: Secció de Qüestions Preliminars de la CPI.

Glossari

aforament *m* Situació que obliga que un subjecte sigui jutjat per un tribunal superior especial (TSJ o TS).

cooperació dels estats *f* Règim legal establert per a la col·laboració, activa i passiva, d'uns estats amb uns altres: transmissió de declaracions o de fonts de prova; sol·licitud perquè s'iniciï una recerca, requeriment d'inhibició.

diligències preliminars *f pl* Vegeu diligències prèvies.

diligències prèvies *f pl* Denominació que rep la fase d'instrucció en el procediment abreujat.

sin.: diligències preliminars

diligències urgents *f pl* Denominació que rep la fase instructora en els judicis ràpids.

expedient *m* Denominació que rep la fase d'instrucció en el procés de menors, encomanada al ministeri fiscal.

justícia universal *f* Concepció segons la qual determinats delictes (els de lesa humanitat, per exemple) poden ser perseguits per qualsevol òrgan jurisdiccional de qualsevol país, sense necessitat d'adequar-se als seus criteris interns d'atribució de jurisdicció internacional.

responsabilitat penal persona jurídica *f* Règim que permet que les persones jurídiques puguin delinquir, i se'ls pot imposar penes.

tribunal *ad hoc* *m* Tribunal creat per a jutjar situacions específiques, com les de Iugoslàvia o Rwanda. Format per jutges especials, nomenats a aquest efecte.

veredict *m* Pronunciament del tribunal del jurat sobre la culpabilitat o falta de culpabilitat de l'acusat.

Bibliografia

Arangüena Fanego, C. (coord.) (2005). *Cooperación judicial penal: La orden europea de detención y entrega*. Pamplona.

Armenta Deu; Oromí Vall-Llobera (coord.) (2010). *La víctima menor de edad*. Colex.

Cid Muñoz, M. I. (2008). *La Corte Penal Internacional: un largo camino*. Dickinson.

Dolz Lago, M. J. (2003, 16 de maig). "Menores y Juicios Rápidos". *La Ley*.

Fernandes, J. M. (2008). *La Corte Penal Internacional: Soberanía versus justicia universal*. Reus.

Gascón Inchausti, F. (2012). *Proceso penal y persona jurídica*. Madrid: Marcial Pons.

Marchena Gómez, M.; González-Cuéllar Serrano, N. (2015). *La reforma de la Ley de Enjuiciamiento Criminal en 2015*. Madrid: Castillo de Luna Ediciones Jurídicas.

Maronda Frutos, J. L.; Tena Franco, M. I. (1995). "El procedimiento de Habeas Corpus". *Revista General de Derecho* (núm. 606).

Martinez Garcia, E. (2008). *La tutela judicial de la violencia de género*. Iustel.

Muerza Esparza, J. (2016). *Las reformas procesales penales de 2015*. Navarra: Aranzadi.

Rodríguez Lainz, J. L. (2003, 6 de maig). "La actuación del Juzgado de Guardia en la fase de investigación para el Enjuiciamiento Rápido de Delitos y Faltas". *La Ley* (núm. 5774/any XXIV).

Sarmiento, D. (2005). "Un paso más en la constitucionalización del Tercer Pilar de la Unión Europea. La sentencia María Pupino y el efecto directo de las Decisiones Marco". *Revista Electrónica de Estudios Internacionales* (10).

Vegas Torres, J. (2003). *El procedimiento para el enjuiciamiento rápido*. Madrid: Marcial Pons.

